

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Första Kammaren. N:o 32.

Torsdagen den 5 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes följande inkomna läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare Grefve *Trolle-Bonde* på grund af sjukdom (influenta) är förhindrad att bevista kammarens sammanträden, intygas.

Stockholm den 2 maj 1898.

Carl Jansson.

Med. doktor.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen statsutskottets utlåtanden n:is 83—96, bevillningsutskottets betänkanden n:is 29 och 30 äfvensom lagutskottets utlåtanden n:is 77—79.

Föredrogs och lades till handlingarna lagutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 80, i anledning af kamrarnes beslut beträffande Kongl. Maj:ts till Riksdagen aflättna proposition, n:o 40, med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 11, 21, 59 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, samt i ämnet väckta motioner.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran nedannämnda, sistlidne dag bordlagda ärenden, nemligen lagutskottets utlåtanden n:is 81—84, första särskilda utskottets memorial n:o 3, äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 9.

*Om ändring
af § 18 i för-
ordningen ang.
främmande
trosbekännare
och deras reli-
gionsöfning.*

Föredrogs ånyo lagutskottets den 2 och 3 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873.

Herr Pettersson, Carl: Den lag, som Kongl. Maj:t här föreslår Riksdagen till antagande, har sin grund uti en Riksdagens skrivelse till Konungen af den 20 maj 1892, »deri Riksdagen, med hufvudsakligen fäst afseende derå, att de nuvarande bestämmelserna uti förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning — enligt hvilka i s. k. blandade äktenskap barnens trosbekännelse kan definitivt bestämmas genom ett mellan makarne före äktenskapet slutet aftal — lemnade rum för utöfvande af samvetstvång emot de blifvande makarne», anhöll, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till vissa ändringar i berörda förordning.

Nu har, som sagdt, Kongl. Maj:t framlagt en proposition i detta ärende. Men denna har icke i allo vunnit lagutskottets tillstyrkande. Utskottet har nemligen uteslutit den sista punkten, som lyder så: »döper han barn, som enligt gällande bestämmelser icke må i främmande troslära uppfostras; vare lag som nu sagdt är.» För öfrigt hotas med ytterligare afkortning af detta lagförslag, då man ser, att reservationer afgifvits beträffande det af lagutskottet framställda förslaget angående sista punkten, eller, enligt den kongl. propositionen, den näst sista. Bland dem, som reserverat sig, förekomma herrar Hasselrot och Husberg, lagutskottets ordförande och vice ordförande.

Efter som jag ännu icke hört de skäl, som den förstnämnda reservanten har att framställa, skall jag hålla mig till hvad lagutskottet uteslutit, eller den passus, som handlar om dopet af barn, som icke må i främmande troslära uppfostras.

Jag förmodar, att det, som bestämt lagutskottets majoritet att tillstyrka uteslutandet af denna punkt, har varit den omständigheten, att det har ansetts, att då eu prest, af hvilken kristen lära som helst, döper ett barn, då upptages detta barn i den allmänna kristna kyrkan genom dopet i den treenige gudens namn. Således behöfver det icke finnas något lagstadgande i detta fall. Ja, hvad det beträffar, så finnes det åtminstone en kristen religionslära, som icke döper endast i den treenige gudens namn, utan bifogar vissa andra bestämmelser, och det är den grekiska kyrkan. Den döper också om personer, som tillhöra andra kristna religionssamfund. Det var ju fråga om, att den nuvarande grekiske kronprinsens gemål, född tyska och syster till tyske kejsaren, skulle döpas om, då hon inträdde i den grekiska kyrkan, fastän detta, af vissa omständigheter, icke blef verkställt.

Vi se således, att icke i alla kristna kyrkor sker dopet blott i

den treenige gudens namn. — Och hvarför skall man tänka endast på romerskt katolske och metodister i fråga om döpelsen? Jag förmodar, att, om fältet blir fritt härvidlag, så att hvem som helst får döpa utan åtal, man kunde anmoda äfven en grekisk katolsk prest derom. Men det är icke endast af detta skäl, som jag har anledning att motsätta mig lagutskottets förslag, utan det är äfven på grund af vår gällande kyrkolag. I 3 kap. 4 § heter det om döpelsen: »döpelsen skall med Guds ord och rent, obemängdt vatten förrättas utaf de ordinarie predikanterna i församlingen, der barnen födda äro.» I en lagförklaring heter det, att detta »utgör ej hinder för prest i annan församling att döpelsen verkställa, då han derom anlitas». — Kap. 4 handlar om nöddop, och det medgifves der hvilken gudfruktig man eller qvinna som helst af vår trosbekännelse att i nödfall döpa ett sjukt barn.

Nu hafva vi kommit in i frihetstiden, och der friheten särdeles utöfvas utan hänsyn till bekännelse, lag och ordning, är på det kyrkliga området. Man tager der och får der taga sig nästan hvilka friheter som helst. — Augsburgiska bekännelsens § 14 har blifvit alldeles åsidosatt, och nu vill äfven lagutskottet, tvärt emot gällande lag, tillåta, att hvem som helst får döpa barn, äfven om han är af en främmande trosbekännelse. Jag må för öfrigt äfven tillägga, att det kan se ganska oskyldigt ut, om det är en romersk-katolsk eller en metodistprest, som verkställer dopet, men det är väl ändå icke så. När jag födes till denna världen, födes jag inom ett visst samhälle och tillhör ett visst folk, och när jag sedan döpes, inympas jag visserligen i kristenhetens stora träd, men manne icke i en viss gren deraf? Då föräldrar eller de, som skola vårda barnen, tillåta, att dessa döpas af en främmande religionslärare, så kan man antaga, att de hafva någon förkärlek för denna, och att man i och med detsamma kan tänka sig, att barnen äfven skola uppfostras i denna religion. — Men är det likgiltigt för den evangeliskt-luterska kristenheten i vårt land, om barnen sålunda öfverlemnas åt hvilken religionslärare som helst? Det är detta, som jag icke kan tro. Med anledning af hvad jag nu anfört ber jag få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition oförändrad.

Herr Hasselrot: Såsom kammarens ledamöter torde hafva iakttagit, sönderfaller den föreliggande kongl. propositionen i hufvudsakligen trenne delar. Den första delen afser att likställa främmande trossamfundsföreståndare och prester med presterskapet i vår kyrka, så att ungefär enahanda straff skulle åläggas de främmande presterna för fel och försummelse i embetet och särskildt obehörigt vigande, som det svenska presterskapet är underkastadt. I denna del har utskottet enhälligt tillstyrkt Kongl. Maj:ts förslag, och derom är således icke något att tala.

Den andra delen i Kongl. Maj:ts förslag afser, såvidt man af handlingarne kan döma, hufvudsakligen att motverka den katolska

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.
(Forts.)

Om ändring
af § 18 i för-
ordningen ang.
främmande
trosbekännare
och deras reli-
gionsöfning.

(Forts.)

propagandan, hvilken, enligt hvad som uppgifvits, skall med mycken energi bedrifvas i vårt land, och särskildt i hufvudstaden.

Enligt nu gällande lag ega makar i s. k. blandade äktenskap att, före vigseln, bestämma i hvilken af makarnes trosläror barnen skola uppfostras. — Detta har gifvit det katolska presterskapet anledning, att vägra vigsel, derest icke makarne på förhand träffat skriftlig öfverenskommelse om, att barnen skola uppfostras i den katolska läran. Under återopande af detta förfarande väcktes motion i denna kammare år 1892, hvarefter Riksdagen skref till Kongl. Maj:t och begärde en sådan ändring i förordningen angående främmande trosbekännare, »att prest, af hvilken trosbekännelse som helst, förbjödes att, vare sig före eller efter det personer, tillhörande olika trossamfund, med hvarandra ingått äktenskap, af dem fordra eller mottaga skriftlig eller muntlig förbindelse att låta uppfostra barnen i viss troslära, samt att, der förbindelse af nyss omförmälda beskaffenhet afgäfves, den skulle vara utan all kraft och verkan, men att det deremot skulle stå makar, som bekände olika trosläror, fritt att sines emellan öfverenskomma, i hvilkendera makens troslära deras barn skulle uppfostras.»

Med anledning af denna skrifvelse utarbetades ett lagförslag i sådan riktning och förelades högsta domstolen, som dock afstyrkte förslaget, hufvudsakligen på den grund, som också herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet framhållit, att »den föreslagna lagändringen vore ur stånd att fylla sitt ändamål och särskildt skulle komma att visa sig fullkomligt magtlös gent emot den katolska kyrkans progaganda.» Förslaget fick sålunda förfalla. Ett nytt förslag utarbetades emellertid inom departementet, hvilket förslag också är omnämndt i den kongl. propositionen, och efter granskning af detsamma inom högsta domstolen och derefter skedd omarbetning föreligger detta nu i följande form: »Söker sådan prest», d. v. s. prest, som hör till främmande trossamfund, »der vigsel af honom förrättas, nödga eller locka make att med andra maken träffa aftal om deras barns uppfostran i främmande troslära», dömes till fängelse eller böter, högst 1,000 kronor.

Emot denna bestämmelse har jag först och främst den principiella anmärkningen, att den är ensidig, att den ålägger straff i detta fall endast för främmande trossamfunds prester, men icke för lutherska kyrkans prester, om dessa begå samma förbrytelse. Riksdagen utgick derifrån, att prester utaf hvilken trosbekännelse som helst skulle förbjudas att affordra eller taga emot sådana aftal. Det förefaller mig då egendomligt, att vi i den svenska lagen skulle stadga särskilda straffbestämmelser för prest af främmande trossamfund, om han begår denna förseelse, men om den begås af en svensk prest, skulle han vara straff-fri.

Min andra anmärkning rörer sjelfva innehållet af stadgandet i fråga. Ser man på det ursprungliga lagförslaget, så var der ifrågasatt, att straff endast skulle ega rum då främmande trosbekännares

prest nödgade eller lockade, der vigsel af honom förrättades, makar att träffa aftal om deras barns uppfostran i främmande troslära. Det var sålunda der fråga om att ett nödgande eller lockande skulle ega rum, som verkligen ledde till, att ett aftal upprättades. Straffet var då ifrågasatt till i regel böter, högst 500 kronor, eller fängelse i 6 månader.

Nu deremot föreslår Kongl. Maj:t, att icke allenast det fullbordade brottet skall straffas, utan jemväl försök till detta brott. Äfven om icke aftal kommit till stånd, skall presten straffas för försök att locka någon att göra aftal. Utan att jag förstår anledningen, har dessutom straffet, i stället för att det i det förra förslaget i regel var böter högst 500 kronor och under försvärande omständigheter fängelse, i det nya lagförslaget blifvit bestämdt till fängelse i regel, och endast under förmildrande omständigheter kan dömas till böter, som här äro höjda till 1,000 kronor. Mig synes det vara olämpligt och origtigt, att i en kyrklig fråga af denna beskaffenhet utan synnerligen försvärande omständigheter ålägga en prest af ett främmande trossamfund fängelsestraff för sådana förbrytelser. Man bör dock ihågkomma, att den katolska kyrkan ålägger sina prester att icke viga, derest barnen icke komma att uppfostras i den katolska kyrkans lära. Man må nu klandra en sådan bestämmelse huru mycket som helst, det är emellertid ett faktum, att den förefinnes. Jag vågar för öfrigt tro, såsom den tredje och kanske viktigaste anmärkningen emot detta förslag, att det, lika litet som det föregående af högsta domstolen afstyrkta förslaget, kommer att hafva någon effekt. Det kommer att blifva en bestämmelse, som sväfvar i luften, utan att blifva tillämpad. Det ligger ju i sakens natur, att om en katolsk prest vill tvinga eu katolsk trosbekännare att ingå ett sådant aftal, så kan han göra detta ostraffadt, om han endast vidtalar eu kamrat att förrätta vigseln. Det är nemligen endast vigselförrättaren, som straffas. Och finnes det icke någon annan katolsk prest på stället. så kan han vända sig till någon annan katolik, som säger till makarne: ni få icke någon katolsk vigsel, utan att ni träffa ett sådant aftal. Den katolske presten, som förrättar vigseln, säger sjelf icke ett ord och är sålunda straff-fri.

Jag tillåter mig upprepa, hvad jag vid föregående tillfällen sagt, att det finnes knappast något farligare än att stifva lagar, som icke kunna tillämpas. Det minskar aktningen och vördnaden för andra lagar, och jag vill särskildt påpeka, att den katolske prestens så mycket omtalade och fruktade påtryckning icke är af den betydelse, som man velat gifva den. Det är ju makar i blandade äktenskap tillåtet, att, om de icke kunna få vigsel af katolsk prest, antingen få en borgerlig vigsel eller ock vända sig till en luthersk prest, som viger dem.

Under sådana förhållanden har det synts mig och de andra reservanterna, att det icke är lämpligt att införa i vår svenska rätt ett stadgande af den beskaffenhet, som här är ifrågasatt.

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.

(Forts.)

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.

(Forts.)

Jag kommer så till den sista delen af den kongl. propositionen, som berör ansvar för främmande trossamfunds prest, som döper barn, hvilka skola uppfostras i den lutherska läran, hvarom också den siste talaren yttrade sig. Jag ber då att först och främst få påpeka, att äfven emot detta gäller samma principiella anmärkning, som jag nyss anförde, att nemligen stadgandet är ensidigt. Straffet drabbar den främmande trosbekännelsens prest, men icke den svenska presten, som döper ett barn, som skall uppfostras i t. ex. den katolska läran. Alla sådana ensidigheter synas mig origtiga och olämpliga.

Vidare tror jag icke, att ifrågavarande handling är någon förseelse, som bör straffas enligt lag. Såsom den föregående talaren påpekade, döpes man icke till någon viss kristen troslära, utan man döpes till den kristna tron, och att den grekisk-katolska kyrkan skulle i sin ritual hafva något, som särskildt betecknade, att den, som döpes af grekisk-katolsk prest enligt denna ritual också skall tillhöra den grekisk-katolska kyrkan, lär, enligt hvad andra prester uppgifvit, bero på något missförstånd.

Hvad beträffar den af den siste talaren åberopade föreskriften i kyrkolagen, att barnen i regel skola döpas af den församlings presterskap, der de äro födde, dock med rätt för föräldrarne att för sådant ändamål äfven vända sig till prest i annan församling, så kan jag icke se, att denna bestämmelse lägger hinder i vägen för att, om barnens föräldrar sådant önska, lika väl tillkalla en prest från ett främmande trossamfund. Något ansvar eller straff finnes i allt fall icke därför i kyrkolagen stadgad. Och man vet ju mera än väl, att i vårt land lekmän ostraffadt förrätta dop af barn till personer, som tillhöra den lutherska kyrkan. Detta vill jag visst icke gilla, men så länge sådant icke är straffbart, synes det mig icke vara rätt att lägga straff på enahanda förseelse, begången af ett främmande trossamfunds prester. Om det är fråga om nöddop, är hvarje svensk fullmyndig man eller qvinna berättigad att verkställa sådant, men ett främmande trossamfunds prest, som för tillfället kanske är närvarande, får icke förrätta dopet. Han kan ju icke verkställa ett nöddop, utan hvad han gör blir ett verkligt dop och kommer sålunda under denna straffbestämmelse.

Jag tillåter mig i detta sammanhang omnämna, att en af lagutskottets ledamöter, en prest, omtalade, att han hade döpt barn af katolska föräldrar i sin församling, utan att ett ögonblick tänka på, att han derigenom kunde anses begå något fel. Ingen satte i fråga eller ens tänkte på, att barnen skulle uppfostras i den lutherska läran därför, att en luthersk prest hade döpt dem, utan barnen uppfostrades i föräldrarnes lära.

På grund af hvad jag sålunda anför, beder jag få yrka bifall till lagutskottets förslag i den del, som afser uteslutande af sista punkten i andra stycket af den kongl. propositionen, äfvensom till reservationen, som afser uteslutande af den sista punkten i utskottets förslag.

Herr statsrådet Annerstedt: Först och främst beder jag att få fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att det nu föreliggande lagförslaget är direkt framkalladt af Riksdagens skrivelse, åtminstone i den del, som afser stadgande om straff för främmande trossamfunds prest, som för förrättande af vigsel lockar eller tubbar de blifvande makarne att afgifva förbindelse, att barnen skola uppfostras i viss troslära. Det är visserligen sant, att denna fråga var i Riksdagens skrivelse något annorlunda formulerad, på sätt den föregående talaren redan upplyst, men han har också angifvit skälet dertill, att den kongl. propositionen fått den form, den erhållit, nemligen att det första lagförslaget, som upprättades i närmaste anslutning till innehålllet i Riksdagens skrivelse, vid granskning i högsta domstolen möttes af ganska allvarliga anmärkningar. Och jag vill tillägga, att detta samma lagförslag, så jemkadt, som högsta domstolens anmärkningar gaf anledning till, då det under hand delgifvits några ledamöter af denna kammare, hvilka ifrigt verkat för åstadkommande af 1892 års skrivelse, från deras sida erhöi det bedömandet, att detta lagförslag icke i ringaste mån tillfredsstälde deras åsikter om hvad som borde ske med anledning af Riksdagens skrivelse. Det var då icke underligt, att Kongl. Maj:t lät detta lagförslags vidare behandling och framläggande för Riksdagen falla och i stället undersökte, hvad eljest med anledning af Riksdagens skrivelse skulle kunna åtgöras i saken.

Härvid möttes man genast af den omständigheten, att om svensk prest skulle företaga sig en sådan handling, som i detta lagförslag är ifrågasatt att beläggas med straff, då den begås af främmande trossamfunds prest, så vore detta för den svenske presten förenadt med ansvar. Ty denna lag är icke ensidig i den betydelse, den föregående talaren ville anse, nemligen så, att den skulle i fråga om främmande prest förklara straffbar och straffa en handling, som för den svenske presten vore tillåten. Nej, så är icke förhållandet, utan företager den svenske presten likartad handling, blir han straffad såsom för embetsförseelse och kan härför ådömas straff, jemförliga med dem, som denna lag stadgar för den främmande presten. Detta torde man finna, om man kastar en blick på den författning, som handlar om straff för brott af prest. Och det synes vara naturligt, att samma handling, som för den svenske presten är straffbar, icke bör vara straffri, då den begås af främmande presterskap. Det är denna synpunkt, från hvilken det kongl. förslaget utgått, och den synes mig stå väl tillsammans med allmänna lagstiftningsgrundsatser. Härmed torde den anmärkning, som af den föregående talaren framstälts, att lagen skulle vara ensidig, äfven vara bemött. Ty naturligt är, att då straff för svenska kyrkans prest är stadgadt i en lag, som hör till den svenska kyrkolagen, bestämmelse om straff för motsvarande handling, begången af främmande prest, bör intagas i den lag, som handlar om främmande trosbekännare och deras religionsöfning, då ju denna lag innehåller straffbestämmelser

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.
(Forts.)

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning. i fråga om annan obehörig embetsförvaltning af främmande presterskap.

främmande trosbekännare och deras religionsöfning. Vidare anmärkte den föregående talaren, att straffen enligt detta förslag syntes honom väl stränga, och han undrade, hvarför straffen i det förslag, som nu föreligger till Riksdagens pröfning, blifvit skärpta, när man jemför dem med hvad som ifrågasatts i det förslag, som remitterades till högsta domstolen. Anledningen visar sig tydligt för den, som tager kännedom om högsta domstolens uttalande vid granskningen af lagförslaget. Inom högsta domstolen rigtades nemligen en anmärkning mot en strafflatitud i förslaget. Hvad var då naturligare, än att Kongl. Maj:t rättade sig efter detta uttalande och höjde maximum i strafflatituden. Högsta domstolen utgick från en jemförelse med straffet, sådant det för likartade handlingar komme att gestalta sig för svensk prest, och denna jemförelse gaf anledning till den anmärkning, som framställes. Likartadt är förhållandet med den andra detaljanmärkning, som den föregående talaren anförde mot lagförslaget, nemligen att å de straffbara handlingarna var gifven en vidsträcktare omfattning i den kongl. propositionen, än i det till högsta domstolen remitterade förslaget. Äfven detta beror på de anmärkningar, som i högsta domstolen framställes mot förslaget.

(Forts.) Slutligen påstod den föregående talaren, att lagen skulle i denna punkt blifva fullkomligt kraftlös; den skulle aldrig kunna tillämpas och således hemfalla under den förkastelsedom, han med skäl uttalade mot sådana lagar, som i praktiken icke kunna vinna någon tillämpning. Man kan nu visserligen medgifva, att tillämpning af den ifrågasatta lagen måhända icke så ofta kommer att ske, och att lagen på samma sätt som andra lagar möjligen kan kringgå. Men man torde utan tvekan kunna påstå, att den kommer att tillämpas i sådana fall, då det främmande presterskapet tillåter sig ett uppenbart trots mot statens lagar. Och detta förefaller mig dock vara något, som icke är att förakta och som måste anses såsom en god verkan af det ifrågasatta förslaget, derest det blir upphöjdt till lag. Den, som tager kännedom om hit hörande förhållanden, finner nemligen, hurusom fall hafva förekommit, särskildt utom hufvudstaden, då främmande presterskaps tillvägagångssätt i afseende å dop och vigsel väckt förargelse, hvaraf föranledts klagomål hos justitieombudsmannen, justitiekansleren, konungens befallningshafvande och Kongl. Maj:t, och detta kan förekommas genom den nya lagstiftningen. I förbigående vill jag anmärka, att då den föregående talaren med mycken styrka framhöll, att det skulle strida mot den katolske prestens troslära att i blandade äktenskap viga makar, med mindre förbindelse afgifves att uppfostra barnen i katolska läran, så torde detta påstående vederläggas deraf, att det icke är i alla land, som en dylik fordran uppställes. Och kan den katolske presten i ena landet viga, utan att en sådan förbindelse afgifves, torde man med skäl kunna påstå, att det icke

är den katolske prestens lära, som i detta afseende utgör ett hinder, utan det är något helt annat.

Det förefaller mig slutligen vara alldeles uppenbart, att, då staten medgifver främmande trossamfund att fritt utöfva sin verksamhet såsom en af staten erkänd kyrka, staten också måste fordra, att den främmande presten i utöfningen af sitt kall ställer sig till efterrättelse de lagar, som staten stiftat, för att från statens synpunkt ordna rättsförhållandet mellan de olika religionssamfundet. Och det kan icke ligga något orätt deruti, att staten för de fall, då ett öfverskridande af det sålunda ordnade förhållandet ostridigt eger rum, stadgar straff därför äfven med afseende å det främmande presterskapet. Detta är ett förhållande, som redan eger rum i 1873 års författning.

Hvad åter beträffar den ifrågasatta lagbestämmelsen för obehörigt förrättande af dop, har, på sätt den kongl. propositionen utvisar, anledningen härtill varit den, att, särskildt i grannskapet af hufvudstaden och äfven på Gotland, katolska prester tillåtit sig att döpa barn, med hvilka de ingenting hade att skaffa. Detta förfarande väckte inom de trakter, der det egde rum, mycken anstöt. Riktigheten af det betraktelsesätt, som Kongl. Maj:t ansett i detta fall kunna ega tillämpning, nemligen att dopförrättaren på ett sätt, som måste anses otillåtet, verkar för utspridande af sin lära, torde icke kunna förnekas. Och obestriddigen är den allmänna uppfattningen den, att barn, som döpes af främmande prest, äfven tillhör det främmande trossamfundet, och att det ligger i sakens natur, att barnet skall uppfostras i detta religionssamfunds lära. Att undantag kunna ega rum, är gifvet — ett undantag har blifvit anfördt af den föregående talaren —, men det förefaller mig dock, att, såsom allmän regel betraktadt, de skäl, som i den kongl. propositionen anförts, icke sakna giltighet. För öfrigt gäller i fråga om dopet detsamma, som i fråga om förra punkten, nemligen att om svensk prest skulle obehörigen intränga i en familj, tillhörande ett främmande trossamfund, och döpa dess barn, komme han för ett dylikt förfarande otvifvelaktigt att straffas såsom för embetsbrott. Således är det icke heller i denna punkt något ensidigt stadgande, som föreslagits.

På dessa skäl anhåller jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Björnstjerna: Den högt ärade talare, som nyss hade ordet, började med att förklara, att det nu framlagda lagförslaget vore direkt framkalladt af Riksdagens skrifvelse. Det gläder mig att höra, att så är förhållandet; men jag kan då endast beklaga, att af hvad som innehålles i denna Riksdagens för sex år sedan aflättna skrifvelse återfinnes i det nu framlagda lagförslaget endast en liten, mycket obetydlig reminiscens. Allt det viktiga, allt det hufvudsakliga, som innehålles i Riksdagens skrifvelse, är utelemnadt.

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.
(Forts.)

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.

(Forts.)

Såsom motionär till den skrifvelse, som vid 1892 års riksdag antogs, beder jag att få i korthet redogöra för dess innehåll och motiven till densamma.

Jag kunde icke finna det vara annat än i högsta grad upprörande, att det katolska presterskapet i Sverige skulle i vårt rent lutherska land tillvälla sig större magt än det eger i hela central-Europa och i många helt katolska länder. Det förhåller sig nemligen icke så, som herr Hasselrot yttrade, att det åligger en katolsk prest att affordra kontrahenterna vid blandade giftermål en sådan förklaring, att barnen skola uppfostras i den katolska läran. Så till vida vill jag dock gifva honom rätt, att nog har en befallning utgått från påfven, att så skall ske, men i alla land, der lagar för sådana fall finnas, förbjudes detta strängeligen; i hela Tyskland, Osterrike, Ungern är det vid strängt straff förbjudet att affordra en sådan förbindelse vare sig skriftlig eller muntlig, och i så erkekatolska länder som Bayern och Polen är det likaledes alldeles förbjudet. Jag skulle kunna åberopa en mängd exempel på, huru det går till i andra länder i jmförelse med Sverige. Den förste talaren nämnde, att under de senare decennierna en sådan deklaration ovilkorligen affordrats kontrahenterna före vigseln, att alla barn, som föddes i äktenskapet, skulle uppfostras i katolska läran. Det är mycket sant, att i Sverige har så skett. Men huru är det i andra länder? Jag skall såsom exempel åberopa rent katolska länder.

En af våra diplomater gifte sig med en katolik och vigdes af den katolske erkebiskopen i en af Ungerns förnämsta städer, med uttrycklig förbindelse att alla barn, som föddes i äktenskapet, skulle uppfostras i lutherska läran. Jag frågade, huru detta tillgått. Han svarade: jag sade till erkebiskopen, att det vore mycket olyckligt för mina barn, som skulle tillhöra ett helt lutherskt land, om de icke finge uppfostras i denna lära, och då vigde han oss med ofvannämnda vilkor. En annan af våra diplomater vigdes i det erkekatolska Portugal med en mycket ifrig katolik och med samma förbehåll, att barnen skulle uppfostras i lutherska läran. Dertill erfordrades dock påfvens dispens, och påfven meddelade sådan. Men här i Sverige låter det sig icke göra. En högre svensk militär gifte sig i Polen med en polska. Der finnes en lag, att gossar skola uppfostras i faderns religion och flickor i moderns, och något annat ifrågasattes icke. Men så dog hustrun, och han ville gifta om sig med hennes syster. För att få gifta sig med sin svägerska erfordrades dock påfvens dispens. Han begärde då af det katolska presterskapet i Sverige, att det skulle utverka sådan dispens. Ja, svarade man, men med vilkor att ni förbinder eder att låta uppfostra alla edra barn till katoliker! Hvad gjorde han då? Jo, han vände sig till det polska presterskapet, och då mötte det ingen svårighet. Således har det katolska presterskapet större makt i Sverige, än det har i erkekatolska länder, och detta därför, att ingen lag här hindrar deras verksamhet.

Man må icke tro, att den katolska propagandan är något obetydligt. Uti min motion vid 1891 års riksdag sökte jag visa — hvad som ännu mer det Första Kammarens tillfälliga utskott, som då utredde frågan, på ett alldeles förträffligt sätt framhöll — hvilka förfärliga framsteg katolicismen gjort. I medlet på 1600-talet voro nemligen hela norra Europa och största delen af mellersta Europa ända ned till Alperna och Pyreneerna protestantiska; till och med i Frankrike var mer än $\frac{1}{8}$ -del af befolkningen protestantisk. Nu är protestantismen så utrotad, att i många af dessa länder finnes icke någon större mängd protestanter, utan folket har öfvergått till katolicismen. Och huru förhåller det sig inom de länder, som ännu i början af detta århundrade kunde tillsammans med de skandinaviska länderna kalla sig rent protestantiska? Der inga lagar i dessa hänseenden finnas, såsom i Holland och England, huru står det till der? Jag skall visst icke uppehålla herrarne med många exempel; jag har visserligen under många år samlat en mängd sådana, men jag skall endast anföra några få.

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.
(Forts.)

Hvad nu först Sverige beträffar, säger man, att katolicismen här gjort mycket ringa framsteg, och om man ser efter i statistiska uppgifter, hunu många erkända katoliker, som här finnas, är det icke något förskräckande antal. Men, mina herrar, det finnes en stor mängd — och mycket kända fall — af personer, som öfvergått till katolicismen, ehuru de icke låtit utskrifva sig ur svenska kyrkan utan fortfara att betala sina afgifter, men de äro katoliker. Och antalet af sådana personer är mycket större än mängden tror. För att visa hvilken ställningen här redan är och huru man äfven i vårt land börjar sätta påfven framför kounngen, vill jag åberopa ett uttryck i en urkund, som upplästes vid grundläggningen af S:t Eriks katolska kapell på söder. Det heter i denna urkund: »grundstenen lades under *summus pontifex* Leo XIII:s och konung Oscar II:s regeringar». Sådana fall hafva vi många, och detta är den stora politiska faran vid den katolska religionen, att den ställer sig öfver landets regering och blir mächtigare än den. Man ser i så många länder, hvilka förfärliga svårigheter och faror, som hota genom detta katolska påfvevälde.

Jag är mycket tolerant i religiöst afseende. Jag sätter min egen religion högt och är den varmt tillgifven. Men jag anser, såsom äfven af min motion framgår — och denna åsigt har äfven funnit uttryck i Riksdagens skrifvelse — att hvar och en bör få besluta för sig sjelf, att föräldrarna således skola sjelfva utan påtryckning från något håll få besluta, i hvilken religion deras barn skola uppfostras. Och jag är öfvertygad, att om detta blir lag, kommer i ett ännu så godt som rent lutherskt land de allra flesta barn af blandade äktenskap att uppfostras i vår lära.

Jag skall läsa upp några småbitar rörande den katolska församlingens verksamhet i *Sverige*: »Annandag pingst år 1895 utdelades i S:t Eriks kapell bekräftelsens sakrament till 19 barn samt

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning. (Forts.)

9 äldre, deraf 5 damer och 4 herrar. De äldre konfirmanderna utgjordes af personer, som under den senaste tiden öfvergått till katolska bekännelsen.»

»I Vadstena har den katolska pastorn inköpt en tomt för ett pris af 10,000 kronor för att å den rymliga tomten anlägga ett katolskt kapell och ett herberge för vård af fattiga sjuka under tillsyn af katolska barmhertighetssystrar.»

Katolska församlingen i Stockholm eger icke endast Eugenia-kapellet med tillhörande bostadslägenheter vid Norra Smedjegatan, taxerad till 100,000 kronor. utan äfven den till 345.000 kronor taxerade byggnadskomplexen n:o 46 Götgatan, der S:t Eriks kapell uppförts. »För katolska undervisningsändamål användas egendomarne 108 Drottninggatan taxerad till 250,000 kronor samt 1 och 3 Stora Badstugatan, taxerad till 90,000 kronor. Slutligen har aktiebolaget S:t Brigitta förvärfvat egendomarne 74, 76, 78, 80 Regeringsgatan, 12 och 14 David Bagares gata och 7 Snickarebacken med ett taxeringsvärde af 289,500 kronor. Här i närheten af Humlegården och Johannes kyrka skall en katolsk katedral resa sig.»

I Norge har »Enl. »S:t Olof» den katolske biskopen för 40,000 kronor inköpt en stor tomt i närheten af domkyrkan i Trondhjem och ämnar längre fram inrätta en ny missionsstation med kyrka, prestgård och skolhus. Det kommer således att blifva två katolska kyrkor i Trondhjem. I år (»1897») skola dessutom byggas nya träkyrkor i Stavanger och Dranmen, hvarest nya stationer upprättas. I Stavanger skall franciskanernunnornas hus utvidgas och inrättas till sjukhus. På Harstad i Nordland skall en station upprättas med prestgård. Ett katolskt kapell är redan uppfördt i närheten af Trondenæs gamla kyrka. I Kristiania är en ny S:t Halvards Kirke under byggnad vid Urtegaden.»

Här förekommer något ganska märkvärdigt från den 14 februari i år angående »den katolska propagandan i Norden». — »Den katolske missionären J. Timmers, som verkar i Norge, har utfärdat ett upprop till sina trosfränder i Tyskland om understöd för den katolska missionen i Norge. I detta upprop, hvilket såsom bilaga medföljde »Kölnische Volksblatt», som utgår i omkring 100,000 exemplar yttras bl. a.: Bland de länder, som för 300 år sedan med våld eller list rycktes från katolska kyrkans moderliga sköte, förtjena utan tvifvel de tre nordstaterna Danmark, Sverige och Norge en särskild uppmärksamhet. Med blodig skrift står det i historien upptecknad, huru Kristian II, denne nordens Nero, och Gustaf Wasa, den tyranniske hycklaren, beröfvade de arme invånarne i dessa land den sanna tron för att rigta sig med kyrkans, biskoparnes och klostrens gods och tillfredsställa sin obegränsade hersklystnad.» Den man som skrifver detta är verksam i Norge!

Från Danmark skrifves i september år 1895: »En af de första dagarne i nästa månad skall den nya jesuitkyrkan i Köpenhamn invigas, den 3:dje eller 4:de inom en mansålder, sedan katolikerna

efter reformationen och ända till våra dagar haft endast ett gudshus i Danmark. Nu finnes det också katolska kyrkor och kapell i många provinsstäder. Samtidigt härmed har propagandan tagit en väldig fart. Man beräknar, att det årligen göres 2,000 omvändelser från statskyrkan till katolicismen. Den stora massan af dessa konvertiter är visserligen fattigt folk, men vid sidan af dem synes också ett jmförelsevis stort antal danska adelsfamiljer hafva gripits af katolicismens lära.» I det förr helt protestantiska *Holland* är nu en tredjedel af befolkningen katolsk.

Om ändring af § 18 i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning.

(Forts).

I *Preussen* har öfverkyrkorådet som den högsta evangeliska kyrkomyndigheten rigtat en rundskrifvelse till superintendenterna hvori det fäster uppmärksamheten på »katolska kyrkans öfverhandtagande propaganda. Öfverallt, synnerligast i de större städerna söker katolska kyrkan med alla medel att utvidga sin magt. Öfverkyrkorådet begär, att det protestantiska presterskapet skall ha ett öppet öga för denna fara, och önskar få besked om hvilka åtgärder som kunna vidtagas mot katolska propagandan.»

I *England*. Med anledning af Drottning Victorias regeringsjubileum offentliggör *Osservatore Romano* en artikel, hvori framhålls hvilka betydliga framsteg den katolska kyrkan gjort i England under drottningens regering. »Under drottning Victorias regering har den romerska purpurn åter nått sin högsta glans. Drottningens jubileum högtidlighålles endast i det egentliga England af en kardinal och 14 biskopar, af 3,000 prester och nära två millioner katoliker, som i 1,500 kyrkor och kapell uppstämman tacksägelse till sin monark» o. s. v. — År 1895 läses: »Det romersk-katolska samfundet i England firade i lördagt en stor högtid i det att med mycken ståt grundstenen lades till en katedral jemte kloster i Westminster. Der voro jesuiter, franciskaner, dominikaner, benediktiner, passionister, serviter, oratorianer, missionärer, alla i olika dräkter; så prester och prelater af olika grader och slutligen de båda kardinalerna i röda dräkter med långa släp, uppburna af akolyter. — Kardinal Logue uttalade den förhoppning, att det ej skulle dröja länge innan England åter vore en helgons ö. — Engelska folket skulle återfå den tro, som frånöfvats det.»

Österrike. »Kejsaren lär skrifvit ett bref till kardinal Simor angående kyrkokonflikten. Så mycket större sensation väcker nu offentliggörandet af två af kardinalsekreteraren undertecknade skrivelser, i hvilka påfven under de skarpaste uttryck förkastar den af regeringen föreslagna modus beträffande dop af barn ur blandade äktenskap.»

Slutligen må från *Italien* anföras följande ur ett af dåvarande ministerpresidenten Crispis tal i deputeradekammaren år 1895. — »Vatikanen är nu mäktigare än någonsin tack vare den af Italien medgifna friheten, tack vare sin organisation och tack vare den öfver allt uppträdande katolska rörelsen, som innebure en stor fara för det menskliga framåtskridandet.»

Om ändring
af § 18 i för-
ordningen ang.
främmande
trosbekännare
och deras reli-
gionsöfning.

(Forts.)

Jag skall ej trötta längre med tidningscitat, men deremot an- håller jag få påpeka, att hufvudsaken i den skrifvelse, som Riksdagen aflät år 1892, var att få bort ur den nuvarande dissenterlagen följande stadgande i 6 §: Har mellan makarne träffats aftal om deras barns uppfostran i evangeliskt lutherska läran eller främmande troslära, som en af makarne bekänner; vare sådant aftal gällande, så framt det blifvit före äktenskapets ingående skriftligen upprättadt och uppvisadt för vigselförrättare.» Det är denna punkt, som tvingar den katolske presten att före äktenskapet affordra båda parterna en sådan förbindelse att barnet skall uppfostras i katolska läran; ty göra de ej detta — och barnets eviga välfärd anses ju derpå bero — får han ej en sådan förbindelse, skall barnet uppfostras i den lutherska läran. Det är denna punkt, som det är alldeles nödvändigt att få bort, så vida man skall kunna komma till något resultat; så länge den står qvar, måste ju kontrahenterna affordras en dylik förbindelse.

Uti det här nu föreliggande lagförslaget har denna 6 § blifvit helt och hållet förbigången, och hvad betyder då denna lilla passus, som är den enda reminiscensen från Riksdagens skrifvelse: »Söker sådan prest, der vigsel af honom förrättas, nödga eller locka make att med andre maken träffa aftal om deras barns uppfostran i främmande troslära; vare lag som nu är sagdt.» Men han är ju tvungen att affordra ett sådant löfte, eljest skall ju barnet uppfostras i lutherska läran, och huru skall man då kunna stipulera straff? Ja, det skall ej få ske med lock eller pock. Men han är ju formligen tvungen att affordra föräldrarne en sådan förbindelse, ty eljest kan ju barnet icke blifva katolik.

Jag vill nu i korthet bemöta hvad föredragande departementschefen anført till statsrådsprotokollet.

Han framhåller, att denna Riksdagens skrifvelse remitterats till alla domkapitel och konsistorier, som deröfver samtliga yttrat sitt tillstyrkande. Några af dessa myndigheter hade visserligen uttalat den åsigt, att lagen skulle blifva af ringa verkan, men alla hade tillstyrkt saken. Så omförmäler departementschefen det lagförslag, hvilket 1895, med anledning af nämnda riksdagsskrifvelse, blifvit af dåvarande justitieministern remitteradt till högsta domstolen, men blifvit af denna underkändt. Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten på, att det då framlagda förslaget icke var den lag, som Riksdagen begärt. Man hade utstrukit ur denna ett par mycket väsentliga punkter, och det var just frånvaron af dessa, hvilket gaf anledning till anmärkningar från de flesta af högsta domstolens ledamöter. Jag har visserligen endast här tillgång till ett tidningsreferat, men dock ganska utförligt, och derutaf finner man, att tre af högsta domstolens sju ledamöter tillstyrkte förslaget i den form det förelåg, den ene af dem med några anmärkningar mot redaktionen. Af de öfriga kan jag icke finna att någon principiellt uttalat sig emot det förslag Riksdagen begärt. Den fjerde i ordningen,

justitierådet Norberg, framhöll bland annat, hurusom det nya förslaget åsyftar att hindra för framtiden bindande aftal eller försäkringar rörande barns uppfostran i viss troslära.

»Häremot», säger herr Norberg, »har jag intet att erinra. Fast hellre synes mig ett stadgande, som innebär ett uttryckligt erkännande af föräldrars frihet att, när och huru de vilja, fatta beslut i nämnda hänseende, utgöra ett principiellt framsteg.» Och äfven i fall detta framsteg skulle visa sig icke besitta all den kraft och verkan, som man påräknat, »så innebär det dock en verklig förbättring till fromma för evangelisk tro och samvetsfrihet.» Herr Norberg är således alls icke emot förslaget; men han klandrar, att ur den nuvarande paragraf 6 hafva i det nya förslaget upptagits bestämmelser, som icke stå rätt väl i öfverensstämmelse med de nya eller som för öfrigt hade bort ändras; och enär förslaget således icke i alla afseenden fyller tillbörliga anspråk på så väl följdriktighet som klarhet och fullständighet, ser sig herr Norberg föranlåten att afstyrka förslagens godkännande.

Han var således principiellt för det af Riksdagen begärda lagförslaget.

Den, som utförligast motiverat sitt afstyrkande, är justitierådet Wijkander. Det hufvudsakligaste skäl han anför för sitt afstyrkande är följande:

»Det kan nemligen icke antagas, att, om en vigselförrättare eljest skulle, med föranledande af sin religions föreskrifter, känna sig manad att före vigseln affordra makarne förbindelse i fråga om barnens blifvande religiösa uppfostran, han derifrån skulle låta sig förhindra genom stadganden, som icke ens uttryckligen förbjöde sådant affordrande och ännu mindre föreskrefve någon påföljd för underlåtenhet att ställa sig förbudet till efterrättelse.»

Uti Riksdagens skrifvelse hade just begärts ett uttryckligt förbud emot samt påföljd af straff för affordrande af dylika förbindelser, men detta hade utstrukits ur det förslag, hvilket af dåvarande chefen för justitiedepartementet framlades för högsta domstolen. Det är således uppenbart, att det ingalunda var ett förslag i öfverensstämmelse med hvad Riksdagen begärt, hvilket högsta domstolen med fyra röster mot tre afstyrkte, utan majoritetens afstyrkan grundade sig just derpå, att lagförslaget ej var i öfverensstämmelse med hvad Riksdagen begärt.

Jag öfvergår nu till lagutskottets utlåtande vid 1892 års riksdag. Detta bifölls af Första Kammaren den 17 maj utan votering samt af Andra Kammaren med 116 röster mot 82, således med en öfvervägande majoritet, och redan året förut hade Första Kammaren tillstyrkt förslaget äfvenledes, enligt hvad jag vill minnas, utan votering, men på grund deraf, att det blifvit behandladt af tillfälligt utskott, förkastades det i Andra Kammaren.

Hvad säger nu 1892 års lagutskott?

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.
(Forts.)

Om ändring
af § 18 i för-
ordningen ang.
främmande
trosbekännare
och deras reli-
gionsöfning.

(Forts.)

Främst redogöres för innehållet af 6:te, 9:de och 18:de para-
graferna i förordningen den 31 oktober 1873, hvilka med frågan
ega sammanhang, dervid den mening i paragraf 6, som utgör kärn-
punkten och grunden för de af motionären föreslagna förändringarna,
kursiveras. Denna mening lyder: »Har emellan makarne träffats
aftal om deras barns uppfostran i evangelisk-lutherska läran eller
främmande troslära, som en af makarne bekänner, vare sådant aftal
gällande, så framt det blifvit före äktenskapets ingående skriftligen
upprättadt och uppvisadt för vigselförrättare, derest vigsel skett, men
eljest för den myndighet, inför hvilken äktenskapet afslutats.» —
Ändringarne i 9:de och 18:de paragraferna skulle endast följa som
en konsekvens, så framt förändringen af 6:te paragrafen antoges.

I det nu föreliggande förslaget har lika fullt ingen ändring i
6:te paragrafen ifrågasatts, utan denna helt och hållet förbigåtts,
hvarigenom hela förslaget blifvit fullkomligt värdelöst med afseende
å hvad Riksdagen i underdåniga skrifvelsen af år 1892 begärt.

Utskottet yttrar bland annat:

»Motionärens sträfvan att åt äkta makar af skilda trosbekän-
nelser vindicera full frihet vid ordnande af en bland de viktigaste
familjeangelägenheterna synes utskottet värd lagstiftarens synnerliga
uppmärksamhet. Att motionären i denna sin sträfvan företrädesvis
haft blicken fäst på undanrödjande af det samvetstvång, som uti
ifrågavarande afseende, under skyddet af gällande bestämmelser öfvas
af den romersk-katolska kyrkans presterskap, torde icke finnas under-
derligt, när man besinnar, att nämnda presterskap vid hvarje äkten-
skap mellan en katolik och en lutheran eller annan trosbekännare
ovilkorligen skall, sin pligt likmätigt, affordra båda kontrahenterna
en skriftlig förbindelse eller s. k. revers, af innehåll att *alla* barn
af deras äktenskap skola uppfostras i den katolska läran, samt att
påbudet härom numera tillämpas med största stränghet.»

Utskottet år 1892 yttrar vidare: »Utskottet tillåter sig jemväl
erinra, hurusom förhandlingarna rörande 1873 års dissenterlag nog-
samt utvisa tillvaron af allvarliga farhågor, att särskildt den katol-
ska kyrkan skulle vinna ett obehörigt inflytande i fråga om barns
af blandadt äktenskap religiösa uppfostran. Sålunda yttrade 1873
års lagutskott: — — — Om äfven vårt land för det dåvarande
lyckligtvis ännu vore förskonadt från de i många andra protestan-
tiska länder mera djerft och ohöljdt framträdande försöken af den i
sitt omvändelsenit outröttliga katolicismen att utbreda sitt i socialt
och politiskt hänseende så farliga välde, så saknades dock ej aldeles
vedermälen derå, att man ansåge jordmänen äfven här kunna bear-
betas, om ock dittills med yttersta försigtighet.» — Utskottet år
1892 fortsätter: »På sätt utskottet framhållit, manar nu den erfa-
renhet, som vunnits beträffande dissenterlagens tillämpning, lagstif-
taren att jemväl i ett annat — nemligen det af motionären an-
märkta — hänseende häfda individens samvetsfrihet så väl som vårt
lands religiösa sjelfständighet. De åtgärder, motionären i dylikt af-

seende lika med tillfälliga utskottet vid sistlidne riksdag förordat, hafva i allt väsentligt synts utskottet ändamålsenliga.»

När då utskottet hade tillstyrkt antagandet af det framlagda förslaget och derpå följde en riksdagsskrivelse, så hade man verkligen kunnat hoppas, att åtminstone något deraf skulle hafva kvarstått uti det förslag, som nu är framlagdt. Att detta lilla tillägg, som ensamt påminner derom, endast kommit i släptåg med det öfriga, som Kongl. Maj:t föreslår, och som ej finnes omnämndt i 1892 års skrivelse, är ju uppenbart. Hufvudsaken ligger i de nytillkomna delarne i ärendet, och öfver dessa anser jag mig icke kunna döma, och icke heller kan jag, som utskottet, anse »de föreslagna straffbestämmelserna mot obehörigt nödgande eller lockande af främmande trossamfunds prest» till ingående af dylika aftal vara ändamålsenliga, eller att, på sätt utskottet håller före, »deraf kan förväntas afsevärd fördel med hänsyn särskildt till bekämpande af den katolska kyrkans propaganda.» Att en sådan fördel står att vinna genom antagande af denna lilla mening, att prest, som vid vigseln söker nödga eller locka makar att afgifva förbindelse af detta slag, skall straffas med fängelse eller böter, det tillåter jag mig betvifla; jag tror att denna mening är fullkomligt oskyldig, om den också kan vara bättre än ingen, och då ju ingenting hindrar, att till nästa Riksdag kan komma förslag om ändring i 6:te paragrafen, hvilken är den väsentliga, om hvilken Riksdagen tillkännagifvit sin mening, så kan jag så gerna tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.
(Forts.)

Herr Billing: Då den siste ärade talaren slutade med att yrka bifall till det kongl. förslaget, har jag icke någon anledning till att på något sätt upptaga hvad han har sagt, vare sig för att instämma deruti eller för att motsäga det, utan skall jag i stället inskränka mig till att anföra de skäl, hvilka jag anser tala för ett bifall till förslaget, och alltså för att hvarken godkänna utskottets eller reservanternas.

Som herrarne finna, är det två punkter, hvarom olika meningar göra sig gällande, den ena angående rätt eller icke rätt att före vigseln framkalla aftal om barns uppfostran i främmande troslära, den andra rör obehörigt förrättande af dop.

Jag vänder mig då först till den förra punkten. Angående denna förefinnes ingen olikhet emellan Kongl. Maj:ts och utskottets förslag, utan här är det reservanternas, som, ledda af lagutskottets ordförande, ställt sig emot det kongl. förslaget. För att då få reda på skälen till denna opposition, är jag inskränkt till hvad lagutskottets ordförande under diskussionen nyss anført, och för så vidt jag kunnat följa hans yttrande, var det egentligen två skäl, hvilka han anförde emot det kongl. förslaget rörande ansvarspåföljd för prest, som lockar och nödgar make att med andra maken träffa aftal om barns uppfostran i främmande troslära. Af dessa två skäl var det ena, att denna lagbestämmelse skulle blifva föga effektiv och

Om ändring
af § 18 i för-
ordningen ang.
främmande
troshämnare
och deras reli-
gionsöfning.

mycket lätt kunna kringgås, det andra skälet var, att denna lag skulle förbjuda den romerske presten något, som han på grund af dogmatiska skäl skulle vara skyldig att göra, ett skäl sålunda hemtadt i viss mån från samvetsfrihetens område.

Jag skall medgifva, att om hvad det kongl. förslaget innehåller blir gällande lag, effekten deraf uti många fall nog kommer att blifva ganska ringa. Lagutskottets ordförande visade den romerske presten ett sätt att kunna kringgå lagen, men äfven om han ej detta hade gjort, så tror jag att denne nog hade hittat på det sjelf. Men jag tror ock i allmänhet, att alla lagar, hvilka inom den protestantiska världen skrivas mot katolicismen, blifva ganska litet effektiva. Den romerska kyrkan har under många århundraden med en utomordentlig skarpsinnighet utvecklat ett casuistiskt rätts-system med regler för alla möjliga tänkbara fall, med möjlighet att kringgå, krypa under, äntra öfver alla lagar, som vi protestanter ställa till skydd emot den, och ej blott detta, utan under århundraden har den romerska kyrkan genom en fortsatt systematisk gymnastik bringat fram en, jag skulle nästan vilja säga akrobatisk smidighet vid tillämpningen af de lagar de hafva. När det passar sig, håller man strängt på deras iakttagande, men man kan ock dispensera härifrån, när så bjudes af förhållandena. Häri ligger förklaringen till den motsägelse, som här framkommit emellan tvenne talare, i det den ene har sagt att det skulle vara en dogmatisk pligt, alltså en samvetspligt för den romerske presten att försöka drifva fram ett sådant aftal, som här är i fråga, hvaremot det från andra hållet påståtts, att det ej fins någon sådan pligt för den romerske presten. Nej, mina herrar, denna skyldighet att försöka framkalla ett sådant aftal eller att kräfvat, att barn af blandadt protestantiskt och katolskt äktenskap skola uppfostras i den romerska kyrkan, är, så vidt jag förstår, ej en romersk dogm, utan den är en romersk lagtillämpning. Det är en fordran, som man uppställer, då man kan och då man vågar, men då man ej kan och ej vågar, så låter man den falla. Det är icke en dogm, utan det är en lagbestämmelse, från hvilken dispens lemnas, då man *måste* lemna den eller då man *vill* lemna den. Här är således icke alls fråga om, och det ber jag att särskildt få betona, att göra något ingrepp uti religionsfriheten, ingen må säga det, utan här gäller det deremot raka motsatsen, att nemligen söka värna emot religionstvång, att söka värna emot det tvång, hvilket romerske prester uti Sveriges land vilja utöfva och söka utöfva på makar i blandade äktenskap; och uppenbarligen är det denna önskan att undanrödja eller afböja ett sådant religiöst tvång, hvilken framkallat den ursprungliga motionen och det nu föreliggande kongl. förslaget. Och då så är förhållandet, synes det mig, som om man vore fullt berättigad att i denna del godkänna det kongl. förslaget, och jag anser att man bör göra det, äfven under medvetande derom, att effekten nog icke blir mycket stor, ty lagen kommer nog att kringgås.

(Forts.)

Den lutherska kyrkan har ej sin styrka gent emot den romerska i lagparagrafer eller lagars tillämpning, utan hon har den uti sin evangeliska rikedom, och det är just genom den och endast i kraft af den, som hon har sitt väsentliga skydd mot romersk propaganda. Men man må väl ändå medgifva, att ordning har sitt värde äfven på det område, hvarom nu är tal, och om en sådan lag ej uträttar så mycket, *något* uträttar den dock, och jag vill tillägga, den uträttar *mer* i samma mån som de romerska presterna i Sverige äro samvetsgranna, i samma mån de göra till en samvetssak hvad för dem *bör* vara en samvetssak, nemligen att, då de åtnjuta frihet, den fullständigaste frihet i Sveriges land, iakttaga svensk lag.

Detta angående den första punkten.

Den andra angår ansvarspåföljd för den främmande prest, som förrättar dop. Emot denna bestämmelse har utskottet två skäl, det ena att det är tvifvelaktigt, huruvida genom dopet ett barn döpes till upptagande i någon viss konfessions kyrka. Denna uppfattning delas af lagutskottets ordförande. Såvidt jag förstår, göra här utskottet och dess ordförande sig skyldiga till ett verkligt misstag. Det kan icke gerna ifrån dogmatisk kyrkorättslig synpunkt ifrågasättas annat, än att hvarje barn döpes till och upptages i en viss konfessions kyrka. Att det aldrig döpes till en kyrka in abstracto, derom torde väl icke kunna råda det minsta tvifvel. Men deremot kan det vara mycket tvifvelaktigt, huruvida den omständigheten, att detta dop förrättats t. ex. af en romersk prest, föranleder dertill att barnet upptages i den romerska kyrkan. För min del tror jag ej, att så är förhållandet, och i så måtto vill jag gifva lagutskottet och dess ordförande rätt.

Det andra skälet är, att det skulle kunna vålla någon olägenhet, om en sådan prest förrättade ett nöddop. Der har lagutskottet sökt och funnit ett utomordentligt undantagsfall. Då jag läste denna punkt i utskottets betänkande, kom jag att tänka på hvad jag läste en gång i en gammal tysk bönbok från förra århundradet. Den innehöll många böner. Der fann jag också en bön för en taktäckare, som nedfaller från ett kyrkotorn. Ja, det är ett utomordentligt undantagsfall, och så är det äfven med detta, hvilket lagutskottet här har uppkonstruerat. Hvad det har hittat på kan ju möjligen inträffa, jag vågar icke bestrida det, men det är dock och måste vara, jag upprepar det, ett utomordentligt undantagsfall; visst är, att det aldrig kan hända, att något sådant *behöfver* inträffa. Alltså torde detta skäl få anses vara absolut intet skäl.

Hvad har nu denna bestämmelse för värde? Ja, äfven här kan man säga, att den väl ej betyder så mycket, jag erkänner det gerna, men den saknar dock ej en viss betydelse, och hvilken är då denna? Jo, det är att på denna punkt uti någon mån i denna den stora oordningens tid hålla något på ordningens grundsats, och det få väl både lagutskottets pluralitet och herrarne allesammans medgifva, att der dock ligger någon vigt uppå och har något värde, att ordnin-

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.
(Forts.)

Om ändring af § 18 i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning.
(Forts.)

gens grundsats någon smula häfdas äfven på det kyrkliga området. Lika visst som hvad vi under de sista 40 åren klagat öfver såsom brytande utaf ordning på andra områden haft sitt första ursprung i sönderbrytande af den kyrkliga ordningen, lika visst tror jag att vi göra väl uti att, när vi ej derigenom kränka någons samvete eller någons berättigade intresse, hålla på denna ordningens grundsats, och af detta skäl anhåller jag vördsamt om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Fehrman: Det var ett uttalande från lagutskottets ordförande, som uppkallade mig att begära ordet. Han yttrade — och han befinner sig dervid i öfverensstämmelse med utskottet, om jag förstod honom rätt — att när ett barn döpes, så döpes det till ett slags allmän kristendom, icke med förbindelse i afseende å uppfostran i viss bestämd troslära. Jag vill sätta ett mycket stort frågetecken här, och jag undrar, om lagutskottets ordförande har lärt sig den saken rätt. Om en kyrka döper ett barn, så ligger deri utan all fråga, att det också tillkommer den kyrkan att utöfva tillsynen öfver barnets religiösa uppfostran. Om då en katolsk prest, hvilken dervid naturligtvis handlar såsom sin kyrkas organ, döper ett barn, så må det nog — jag menar i denna sak detsamma som biskop Billing — vara tvifvelaktigt, huruvida den omständigheten, att dopförrättaren varit en romersk prest, också skall leda till barnets uppfostrande i romersk lära. Men hvad som ej är tvifvelaktigt, utan alldeles visst, är, att den katolska kyrkan just i detta förhållande skall finna för sig en kraftig uppfordran att, på sätt som ske kan, taga hand om ett sådant barns uppfostran. Om nu också svensk lag söker hindra sådan uppfostran ifrån romerska kyrkans sida, så må man komma i håg, hvad herr Björnstjerna påminde om, att för romersk kyrka och romersk prest påfve står öfver konung, och påflig lag öfver landslag, hvarförutom inom romerska kyrkan den rättsregeln har den allra vidsträcktaste tillämpning, att ett godt ändamål helgar ett ondt medel. Hvilken fara detta innesluter med hänsyn till ett sålunda döpt barn, behöfver icke utvecklas.

Jag beklagar, att det väsentliga i Riksdagens skrifvelse och det, som just föranledt den nu föreliggande kongl. propositionen, blifvit i denna förbigånget och utelemnadt; men då för närvarande intet bättre förslag föreligger än den kongl. propositionen, anhåller jag att få yrka bifall till densamma.

Herr Hasselrot: Den ärade talaren på vestmanlandsbänken hade den uppfattning, att jag för min mening skulle haft två hufvudskäl, dem han ansåg sig böra bemöta. Först det, att jag anser den ifrågasatta bestämmelsen om ansvar för främmande trossamfunds prest, hvilken söker »locka» makar till aftal rörande barnens uppfostran, mycket sällan kunna tillämpas. Derutinannan gaf han mig också rätt, och jag tillåter mig härutinannan jemväl hänvisa till en högt ärad

talare på stockholmsbänken, hvilken motion i detta fall möjligen kunnat leda till effektiva stadganden eller resultat, något, som enligt mitt förmenande det kongl. förslaget icke kan göra. Talaren på vestmanlandsbänken yttrade emellertid, att denna bestämmelse hade sitt egentliga värde derutinnan, att en katolsk prest inom Sverige, som följer sitt samvetes röst, borde deraf känna sig manad att ej bryta mot Sveriges lagar. Detta är redan bemött af talaren på hallandsbänken, likasom i öfrigt förut genom herr Björnstjernas yttrande. Den katolske presten sätter och måste framför lagarne i det land, der han vistas, sätta sin kyrkas lag och sin påfves befallning. Detta är ju illa, men det är dock ett faktum, som jag anför till stöd för min åsigt, att föga anledning finnes att hoppas någon ting af en bestämmelse i denna väg; men jag har ej anför det på det sätt, som talaren på vestmanlandsbänken antog, eller att jag ville häfda den katolska prestens rätt i detta hänseende. Det andra skälet, och det vidhåller jag också fortfarande, är det otillfredsställande i straffbestämmelsen. Det kan, enligt min mening, ej vara rätt att straffa dessa förseelser, ja, försök till förseelser, på det sätt, som här föreslås, med i regeln fängelse i stället för bötesstraff. Men mitt hufvudsakliga skäl, och det förbigick talaren på vestmanlandsbänken, var förslagens ensidighet, i ty att det drabbar främmande trossamfunds prester, men ej den svenska kyrkans. Härpå svarade emellertid chefen för justitiedepartementet, att så ej vore förhållandet, dervid hänvisande till lagen om ansvar för embetsbrott af prest. Det är ju svårt att tvista med en auktoritet af denna höga rang, men jag kan likväl icke underlåta att bestrida detta. Jag har noga genomläst denna förordning, och den paragraf, som skulle vara att tillämpa på här ifrågavarande förseelser, lyder som följer: »Prest, som på annat sätt än förut är sagdt bryter uppsåtligen mot sin embetspligt eller visar vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i sitt embete, dömes till varning, mistning af embetet på viss tid eller afsättning.» Nu menar herr statsrådet, att detta lagrum skulle vara tillämpligt på nu ifrågasatta förseelser. Väl möjligt, ehuru enligt mitt förmenande icke på det fall, då presten »nödgar eller lockar» ena maken att upprätta aftal om barnens uppfostran i viss lära. Att åtminstone Riksdagen år 1892 icke hade den uppfattningen, framgår emellertid bäst af formen för Riksdagens skrivelse, deri ifrågasattes ansvar för sådana förseelser af prester af *hvilket trossamfund som helst*. Men hvad jag mera bestämdt vågar påstå är, att det ej kan tillämpas på de fall, der en svensk prest, efter medgifvande af föräldrarne, döper ett barn, som skall uppfostras i katolsk eller reformert lära.

Den ärade talaren på vestmanlandsbänken yttrade, att ett barn, som döpes till kristen lära, döpes dock ej in abstracto. Han medgifver emellertid, att den omständigheten, att en prest af viss bekännelse döper ett barn, icke innebär, att barnet skall uppfostras i denna bekännelse, och då kan ju åtgärden i och för sig ej vara

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.
(Forts.)

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.

(Forts.)

någon förbrytelse. Är det ej så, att en katolsk prest, derigenom att han döper barnet, på något sätt föranleder, att detta barn skall uppfostras i katolska läran, så bör icke heller en sådan åtgärd drabbas af straff. Nu håller emellertid den ärade talaren på bestämmelserna i fråga, hufvudsakligen i ordningens intresse, och vill af denna anledning, i likhet med de öfriga talarne, få in dem i vår lag. Jag tillåter mig hafva en annan uppfattning. Ordningen vinner ej på mängden af lagparagrafer, och talaren sade sjelf, att vår kyrka ej har att söka sitt stöd i lagparagrafer, utan har den sin styrka inom sig sjelf och uti de sanningar, som ligga uti kyrkans bekännelse och som tolkas af dess presterskap. I hvarje fall bör man ej stipulera fängelse såsom hufvudsakligt straff, utan låta det stanna vid varning och böter för sådana förseelser, hvilket bättre torde öfverensstämma med de grundsatser, som i öfrigt fått sitt uttryck i vår rättsordning.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr statsrådet Annerstedt: Den siste talaren har åberopat Riksdagens skrivelse af den 20 maj 1892 såsom bevis derpå, att åtminstone ej Riksdagen tolkat författningen om straff för brott af prester på det sätt, jag framhållit såsom det rätta, utan att Riksdagen skulle hafva begärt, att det skulle stiftas lag angående straff äfven för svenska kyrkans prester, hvilka förfara på det sätt, som här ifrågasättes såsom straffvärdt af prester, tillhörande främmande trossamfund. Jag tror, att han dervid förbigått, hvad Riksdagens skrivelse innehåller. Riksdagen säger: »I en inom Riksdagen väckt framställning har enskild motionär fäst uppmärksamheten på behofvet af en sådan ändring i gällande lagstiftning angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, att äkta makar, tillhörande olika trossamfund, så vidt möjligt befrias från all obehörig påtryckning från vigselförrättares eller själasörjares sida i fråga om den lära, hvori sådana makars barn skola uppfostras», och skrivelsen slutar med den begäran, »att Eders Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar af förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, att prest af hvilken trosbekännelse som helst förbjudes» etc. Det är väl tydligt, att detta uttryck »hvilken trosbekännelse som helst» ej har afseende på svenska kyrkans prester; ty icke kunna vi stifta lag angående straff för embetsbrott af svenska kyrkans prester genom en ändring i förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning. Under sådana förhållanden är uppenbart, att det uttryck, som den föregående talaren åberopade, innebär prest af hvilken främmande trosbekännelse som helst, sålunda ej blott katolska, utan äfven dissenter-prester af olika religionsläror.

Vidare förefaller det mig ock tydligt — om man erinrar sig, att 5 § i förordningen om straff för embetsbrott af prest motsvarar

för dessa embetsmän bestämmelserna i 16 och 17 §§ af 25 kap. strafflagen — att ett sådant tillvägagående af svensk prest, hvilket för den främmande presten straffas med fängelse eller böter, äfven för den svenske presten medför straff inom den latitud, som 5 § innehåller, d. v. s. varning, mistning af embetet på viss tid eller afsättning; och, för att här taga ett exempel: om en svensk domare vidtager en åtgärd, som han efter lag är absolut obehörig att vidtaga, så betviflas väl icke af någon, att han derför blifver bestraffad enligt 25 kap. strafflagen. Lika uppenbart torde vara, att denna 5 § kommer att tillämpas på den svenske prest, hvilken förfar obehörigt i de fall, som här äro i fråga. Vid sådant förhållande synes det af den siste talaren hufvudsakligen betonade skälet för förkastande af den kongl. propositionen ej vara riktigt.

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.
(Forts.)

Herr Pettersson, Carl: När lagutskottets ärade ordförande sista gången uppträdde, så erinrade jag mig ett samtal mellan vår Frälsare och Petrus, då uppbornsmännen kommo och kräfde Frälsaren på skatt. Då frågade han Petrus: »Af hvem taga jordens konungar skatt: af sina barn eller af främmande?» Då svarade Petrus: »Af de främmande.» »Då», återtog Frälsaren, »äro ju barnen frie.» Lagutskottets ärade ordförande, som hyllar vidsträckt religionsfrihet, skulle kunna vara benägen att ingå på det kongl. förslaget, så vida svenska kyrkans prester blefvo lika bestraffade med prester af främmande troslära. Detta förefaller mig litet besynnerligt, eftersom »barnen» hafva vissa företrädesrättigheter. Här är ju frågan om hvad prester, tillhörande *främmande* samfund, göra, och om de straff, hvartill de kunna göra sig skyldiga. Hvad hafva vi då att göra med öfverträdelser och fel hos vår kyrkas prester? — Det kan väl bli en cura posterior, om det nu föreliggande kongl. förslaget går igenom.

Ordföranden i lagutskottet betonade för andra gången, att i lagutskottet skulle sitta en prest, hvilken döpt ett barn, tillhörande en katolsk församling. Ja, det kan ju hända, att i hans församling bodde föräldrar, tillhörande katolicismen, som hade flera mil till närmaste katolska prest, och nu kommo med barnet till denne svenska prest och anmodade honom att döpa detsamma; men detta var icke annat än ett nöddop, och det måste väl medgifvas, att om *nöd* förestår, och ingen luthersk prest och ej heller annan person, som enligt vår lag är berättigad att förrätta ett sådant dop, finnes att tillgå, så är den katolska presten fullt berättigad att utföra denna handling. Men det kongl. lagförslaget handlar icke om nöddop. — Jag vidhåller fortfarande mitt yrkande.

Herr Rodhe: Jag kan ej finna annat, än att det kongl. förslaget bör antagas, och att kammaren sålunda bör besluta sig för straffbestämmelser äfven för missbruk af förvaltningen af dopets nådemedel. Utskottet har visserligen sagt, att det ej behöfves straff-

Om ändring
af § 18 i för-
ordningen ang.
främmande
trosbekännare
och deras reli-
gionsöfning.

(Forts.)

bestämmelser för dylika missbruk, men att ett sådant behof är för handen, torde dock framgå af de framställningar från tvenne myndigheter, hvilka ingått till Kongl. Maj:t, och hvilka väl torde ådagalägga tillvaron af sådana missbruk. Betydelsen af dessa missbruk lär icke kunna tillbakavisas genom det påståendet, att i dopet ej innehålles, såsom utskottet säger, »någon förbindelse i fråga om barnets uppfostran i den troslära, som bekännes af dopförrättaren, utan lagens bestämmelser för sådant fall behålla sin orubbade giltighet.» Ja, det kan väl vara, att icke någon *juridisk* förbindelse innehålles uti en sådan förrättning af dop, som här är i fråga, men alldeles säkert är väl, att om en katolsk prest förrättat dop af ett barn, så anser han sig derigenom *moraliskt* förpligtigad att söka verka för att barnet uppfostras i den katolska läran, likasom barnets föräldrar i de flesta fall anse sig ega moralisk pligt att låta barnet uppfostras i denna lära. Det bör väl för öfrigt anses vara godt, att ordning vidmagthålles på alla områden, och att hvar och en förblir inom de gränser, som blifvit för honom utstakade, låter sin verksamhet begränsas till det område, som blifvit honom anvisadt. Allra synnerligast torde väl en sådan ordning vara nödvändig att upprätthålla, då det gäller en så viktig och grannlaga sak som utövande af dopet. Att det nu icke skulle kunna verka bidragande till ordningens vidmagthållande, att man får fasta lagbestämmelser, det får jag säga, att jag icke kan begripa. Lefde vi i ideala förhållanden, då behöfde vi visserligen inga lagbestämmelser, då iakttoge ju hvar och en ordning och pligt, men så är icke förhållandet, och derfor behöfvas nog också vissa lagbestämda restriktioner. Det bör väl få anses vara den svenska kyrkans både rätt och pligt att söka värna om sitt område, och just derfor att jag så anser och derfor att jag håller före, att den nu föreslagna lagen kan i någon mån bidraga till ett sådant värn, anhåller jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Unger: Jag vill endast i korthet tillkännagifva, att jag icke delar den åsigt, som lagutskottets ordförande uttalat, då han förmenat, att den romerska presten skulle vara så bunden af de lagar, hvilka gälla för honom och den kyrka han tillhör, att man ej kunde stifta lagar i Sverige, som voro bindande för honom. Det skulle föranleda till högst betänkliga påföljder, derest man på grund af de förbindelser, hvilka en till vårt rike inflyttad man har till andra samfund, icke skulle kunna lagstifta för honom, utan att anses utöfva samvetstvång. Om t. ex. en mormon kommer till Sverige, får han väl, enligt vår lag, ej gifta sig med mer än en, fastän den sekt, han tillhör, medgifver månggifte. Det heter ju också i 1 kap. 2 § strafflagen: »Utländsk man, som här i riket finnes, varde efter Sveriges lag och vid svensk domstol dömd för brott, som han begått inom riket.» Jag kan således icke dela den ärade ordförandens mening, då han sagt, att det vore olämpligt att

stifta en lag, som tvang en man, hvilken vore bunden af främmande lag, att icke följa den.

Om ändring af § 18 i förordningen ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning.
(Forta.)

Herr Hasselrot: Det har jag ej sagt. Jag sade endast, att den omständigheten, att den katolske presten *faktiskt* anser sig mera bunden af sin pligt såsom katolik än af svensk lag, gjorde denna straffbestämmelse mindre effektiv, men ej har jag sagt, att vi böra underlåta att stifta lagar af hänsyn till hans åskådning.

Herr Unger: Under åberopande af den lagbestämmelse, som jag nyss omförmälde, att utländing skall straffas enligt svensk lag, då han vistas inom Sveriges rike, kan jag för min del icke förstå annat, än att en sådan straffbestämmelse, som den här ifrågasatta, bör kunna blifva fullt effektiv.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande föreliggande utlåtande yrkats, dels att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts framställning i ämnet, skulle bifalla denna framställning oförändrad, dels ock, af herr *Hasselrot*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att sista punkten i andra stycket af förevarande lagförslag skulle uteslutas.

Sedermera gjordes proposition på bifall till utskottets hemställan samt vidare propositioner i enlighet med nyss berörda yrkanden; och förklarades propositionen på afslag å utskottets hemställan, så vidt den skiljer sig från Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifall till denna framställning oförändrad, vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 2 och 3 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 76, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa delar af värnpligtslagen.

Om ändring af vissa delar af värnpligtslagen.

Herr statsrådet friherre Rappe: I statsverkspropositionen framlades af Kongl. Maj:t förslag om en i viss mån förbättrad organisation af Gotlands stridskrafter. I hufvudsak har denna framställning vunnit Riksdagens bifall, men uti det anförande till statsrådsprotokollet, som åtföljer denna proposition, omnämnes, att såsom ett komplement till ifrågavarande förslag tarfvas jemväl vissa förändringar i värnpligtslagen, genom hvilka det hela anses skola få en mera tillfredsställande anordning.

Lagutskottet har nu emellertid förehaft sistnämnda förslag till förändringar i värnpligtslagen, men funnit sig böra afstyrka bifall till desamma. Jag skall tillåta mig att yttra några ord för att på-

Om ändring i
vissa delar af
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

visa, att den synpunkt, från hvilken utskottet betraktat frågan, ej är den uteslutande rätta, utan, för att en rätt uppfattning om densamma må kunna erhållas, är det nödvändigt att äfven se denna sak från andra synpunkter. Utskottet betraktar frågan nemligen enbart från den synpunkten, att genom ett bifall till lagförslaget en ytterligare tunga skulle drabba en liten del af Sveriges befolkning. Utskottet framhåller, att det utan tvifvel är en börda förenad med denna pligt att värna fosterlandet. Jag vill icke fränkänna detta betraktelsesätt sitt berättigande. Tvärtom, det förhållande, att man under så många år fick kämpa i vårt land, innan man uppnådde den värnpligtslag, som nu gäller, har tydligt ådagalagt, huru vårt svenska folk fattar värnpligtens fullgörande just från denna synpunkt, och fullföljer man att så betrakta saken, så är ju gifvet, att man då också vill framhålla såsom princip, att den allmänna värnpligten bör vara lika för alla. Men, mina herrar, om än den grundsatsen aldrig så mycket låter säga sig i teorien, så kan den dock aldrig i praktiken vinna tillämpning. Ty om också vid de första anordningar, som måste träffas, innan man kommit uti krig, man söker lägga samma bördor på alla, så förändras saken i och med detsamma kriget har utbrutit. Man kan icke föreskrifva en fiende, att han skall anfalla alla delar af landet *lika*, och att således det skall blifva en fullkomligt enahanda ansträngning af alla, utan det blifver alltid en olikhet och måste så blifva, så snart man talar om krig. Är nu förhållandet sådant, att det gäller att försvara en landsdel, hvilken genom sitt militärgeografiska läge är särskildt utsatt för anfall af en fiende, utan att man kan hinna sända hjälp till densamma annanstädes ifrån, så ligger i sakens natur att, huru mycket man än söker att bestämma lika skyldigheter för alla, denna landsdel kommer att drabbas af större tunga än landets öfriga delar. Det är därför nödvändigt att, när denna fråga skall behandlas, man gifver ett berättigadt rum äfven åt den synpunkten, att värnpligten skall i största möjliga mån *fylla sin uppgift*. Gör den ej detta, så tjenar det till ingenting, att den delas lika på alla, och det är väl därför alldeles gifvet, att man också måste betrakta saken ur denna synpunkt.

Jag nämnde nyss, att jag finner det helt naturligt, att Riksdagen — som ju närmast har att tänka på folkets önskingar — känt sig pliktig i första hand se saken ur den förra synpunkten. Men å andra sidan bör det väl äfven vara naturligt, att krigsstyrelsen och de myndigheter, som hafva på sitt ansvar att anordna försvaret och leda detsamma, skola känna sig förpligtigade att söka ordna detsamma på ett sådant sätt, att med den värnpligtsbörda, som befolkningen har åtagit sig, också vinnes det åsyftade målet. Och det är just på grund af denna känsla och af detta ansvar, som militärbefälhafvaren på Gotland har varit angelägen om att så snart som möjligt söka att förbereda ett förslag, hvarigenom Gotlands stridskrafter skulle kunna fylla sitt ändamål. Sedan han utarbetat

ett sådant förslag, utverkades en kongl. befallning, att ett samarbete skulle ega rum mellan honom och generalstaben, och frukten af detta gemensamma arbete är det, som har legat till grund för Kongl. Maj:ts förslag. Jag har emellertid icke trott mig kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att upptaga det sålunda utarbetade förslaget utan någon inskränkning, detta dock icke därför, att jag icke ansett detsamma vara det bästa, utan därför, att jag ansett mig förpligtigad att se denna sak äfven ifrån den synpunkt, från hvilken utskottet, såsom jag nyss nämnde, har betraktat den. I det ifrågasvarande förslaget påpekades nemligen nödvändigheten af att värnpliktsöfningarne fördelades icke på två utan på tre år, eller så som förhållandena voro före år 1892. Men då Riksdagen år 1892 så tydligt uttalade sig för, att en så olika börda *i fredstid* icke borde läggas på Gotlands invånare, och då Gotlands representanter temligen enhälligt visat sig vara emot en sådan framställning, så ansåg jag mig icke kunna tillstyrka Kongl. Maj:t att i sin proposition till Riksdagen ifrågasätta detta steg.

Det har nu anmärkts af lagutskottet, att Gotlands befolkning icke har blifvit satt i tillfälle att yttra sig om de förändringar i värnpliktslagen, som nu äro ifrågasatta. Jag hade dock föreställt mig, att då det förslag, som nu föreligger, inskränker sig till hufvudsakligen sådana åtgärder, som behövas *i krig*, och det således egentligen icke är fråga om att lägga några särskilda bördor i fredstid på den gotländska befolkningen, det under sådana förhållanden icke skulle finnas nödvändigt att använda ett dylikt egendomligt slags »referendum». Det är visserligen sant, att det nu också ifrågasättes, att de gotländske värnpliktige, som äro inskrifna på sjömanshus, skulle öfvas på land i stället för såsom nu på sjön. Inom parentes vill jag då nämna, att anledningen härtill är den, att vårt sjöförsvaret icke alls har behof af dessa sjömän, men deremot behövas de, såsom jag strax skall visa, för det gotländska försvaret. Det är nemligen icke fråga endast om en hand full folk, utan, om antalet af dylika värnpliktige årligen belöper sig till ett 50-tal, så gör detta dock på 20 årsklasser i rundt tal 1,000 man, och om äfven hälften af dessa äro borta till sjös, återstå dock omkring 500 man, och 500 man mera eller mindre för Gotlands försvaret spela dock en viss rol. Det har nu förut varit lagstadgadt för Gotland, att dess sjömän vapenöfrades till lands, och denna bestämmelse rubbades icke till följd af några befolkningens derom uttalade önskingar, utan denna förändring påyrkades och genomfördes af 1892 års urtima Riksdag. Jag har därför för min del ansett, att lika väl som det var genom en Riksdagens åtgärd, som denna bestämmelse togs bort, den nu äfven genom en Riksdagens åtgärd åter skulle kunna blifva gällande, och att man icke för denna sak behöfde vända sig till Gotlands befolkning.

Slutligen framhålles det äfven af utskottet, att befolkningen på Gotland med missnöje skulle se några sådana här förändringar i

*Om ändring i
af vissa delar af
värnplikts-
lagen.
(Forts.)*

Om ändring i
vissa delar af
värnpligts-
lagen.
(Forts.)

värnpligtslagen. Ja, mina herrar, det kan ju hända, att befolkningen på Gotland icke fullt kan inse, hvad som kan vara nödvändigt eller icke till öns försvar. Men skall Riksdagen därför vara förhindrad att vidtaga åtgärder, som äro nödvändiga för fosterlandets försvar? Jag tror för min del icke, att denna synpunkt är af den beskaffenhet, att man, stödd uteslutande eller hufvudsakligen på den, kan yrka afslag å ett förslag, som annars visat sig vara behöfligt, ja nödvändigt.

När man skall diskutera denna fråga, är det af vikt, att man särskiljer två fall. Uti de gotländska petitionärernas framställning har detta icke skett, och derigenom har man, efter mitt förmenande, kommit till vilseledande slutsatser. För det första måste man nemligen fästa afseende vid de åtgärder, som äro erforderliga *vid ett krig, uti hvilket vi sjelfva äro invecklade*, och för det andra gäller det de åtgärder, som böra vidtagas, då i Östersjön uppträda tvenne främmande krigförande magter, eller, med andra ord, anordningar för neutralitetens upprätthållande. Är det fråga om ett krig för Sveriges rikets existens, då är det ju gifvet, att nationen måste spanna alla sina krafter och att alla trupper, som kunna uppställas, då också *varda* uppställda.

Vid ett sådant tillfälle behövas i allo de trupper, hvilkas organisation beslöts vid 1892 års urtima riksdag; de sex arméfördelningar, i hvilka fastlandets försvarskrafter äro sammanförda, krävas helt och hållet för halföns försvar, och derjemte måste äfven alla de försvarskrafter, som från broderlandet kunna disponeras, härför tagas i anspråk. De olika alternativ, som vid ett sådant tillfälle kunna komma i fråga, kan det naturligtvis icke vara lämpligt att här diskutera. Skulle något sådant kunna ske, vore det ju från min synpunkt mycket fördelaktigt, ty derigenom skulle den konklusion, som jag vill komma till, blifva så mycket påtagligare. Det faller dock af sig sjelft, att det icke kan gå för sig att uti riksförsamlingen diskutera landets försvarsplan, ty i och med detsamma skulle den upphöra att vara en försvarsplan, enär den då blefve känd och såsom sådan värdelös. Jag måste därför utgå från det postulatet, att det erkännes, att fastlandets alla försvarskrafter gå åt, då det gäller ett krig för rikets vara eller icke vara, och att följaktligen då för Gotlands försvar inga andra trupper kunna afses än de, som kunna organiseras med tillhjälp af Gotlands egen befolkning. Detta insåg man äfven efter kriget 1808, då det, med anledning af hvad som då hade timat, framställdes förslag om organiserandet af en nationalbeväring på ön. Enligt dåtida åsigt erfordrades för öns försvar 4 bataljoner infanteri å 7—8 kompanier och 3—4 batterier å 8 kanoner, det hela utgörande en styrka af mellan 7,000 och 8,000 man.

Den frågan kan ju framkastas: äro de krafter, som öns befolkning sjelf kan uppsätta, tillräckliga för Gotlands försvar? Till och med i denna kammare hafva yttranden framkommit, hvori man uttalat

sin misströstan om att detta skulle vara möjligt. Men det tvifvel, som då framkastades, besvarades af en ledamot af kammaren på ett sådant sätt, att det väckte kammarens fulla bifall. Jag hoppas lifligt, att den tid aldrig skall komma, då inom denna kammare uttalas åsigter, som innebära, att vi vilja undandraga oss värnet af det fosterland, som vi fått i arf. Det är vår bestämde pligt att i detta fall göra hvad vi kunna, och göra vi det, skall det också visa sig, att våra försvarskrafter icke äro otillräckliga. Det är så lätt, när man vill komma till nihilistiska slutsatser, att göra en jemförelse mellan vårt lands resurser och de truppstyrkor, som kunna uppställas af de stora kontinentalstater, som ligga oss nära, och så tvärt draga den slutledningen, att vi följaktligen ingenting kunna göra för att försvara oss, utan därför böra inställa all tanke derpå. Men, mina herrar, studerar man dessa frågor, ställer sig saken på ett helt annat sätt. Ty det är icke så, att de europeiska stora staterna ligga alldeles åtskilda, utan de omgifvas vanligen rundt om af andra stormagtsstater, och detta gör, att hvarje större stat måste hålla betydliga stridskrafter för att bevaka de olika gränserna, hvaraf åter följer, att de stridskrafter, som en stormagt kan disponera för ett anfallskrig, äro begränsade till en — i olika fall större eller mindre — del af hela den truppstyrka, som eljest kan af ifrågavarande stat uppställas. Går man så vidare och betänker, att tid och rum spela en så oerhördt vigtig rol uti ett krig, samt att det gäller att taga reda på de vägar och de förbindelser, som den anfallande armén kan begagna sig af, äfvensom den tid, som åtgår att förflytta truppmassorna längs dessa vägar och å dessa förbindelser, så synes det mig, att problemet icke bör vara allt för svårlöst och att man här af bör finna, att de krafter, af hvilka Sverige kan hotas, dock icke äro större, än att man med hopp om framgång kan möta en anfallande fiende.

På samma sätt förhåller det sig äfven, då det gäller Gotlands försvar. Det är icke så, att en grannmagt med hela sin styrka kan kasta sig öfver ön — och vi följaktligen icke kunna hoppas att förmå försvara densamma; räknar man öfver de resurser, som stå våra grannar till buds med afseende å erforderliga transportmedel öfver hafvet o. s. v., skall man finna, att den fiendtliga krigsmagten till sjös till en ganska stor del skulle komma att tagas i anspråk för att konvojera en sådan transportflotta. En sådan större operation är därför, som synes, icke så alldeles enkel.

Jag tror nu icke, att det är förmätet att utgå från den förut-sättningen, att en hufvudoperation emot Gotland väl är mycket litet sannolik i det fall, som vi nu här behandla, nemligen att det gäller ett krig för vårt lands existens. Gäller det då för en fiende ett anfall, som har vårt krossande till mål, och han också vill begagna sig af sina krafter till sjös för att öfverföra trupper, så åtgår härför en så stor del af hans maritima resurser, att han får ingenting kvar för att attackera Gotland. Vi kunna därför i allmänhet räkna på,

*Om ändring i
vissa delar af
värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Om ändring i
vissa delar af
vårnplikt-
lagen.
(Forts.)

att det i detta fall kan blifva fråga endast om en bioperation emot Gotland, och att mot Gotland inga andra krafter komma att användas än sådana, som föras på sjelfva krigsflottan. Är då Gotlands försvar icke tillräckligt starkt, för att man skall kunna tillbakaslå de trupper, som kastas i land från en fientlig krigsflotta, så faller ön. I detta fall rör sig frågan alltså om huruvida det kan ordnas så med de stridskrafter, som finnas på ön, att man kan försvara sig emot dylika anfall, och på den frågan vill jag svara ett bestämdt ja.

Skulle det återigen bli fråga om en hufvudoperation emot Gotland, då blifva förhållandena helt annorlunda. Då gäller anfallet icke Sveriges existens, utan då är Gotland krigets mål. I ett sådant fall — hvilket jag för öfrigt anser vara föga sannolikt — måste man skicka öfver trupper från fastlandet för att utföra öns försvar.

Men, jag upprepar det ännu en gång, Gotlands egna försvarskrafter äro sådana, att, om de rätt organiseras, böra de vara tillräckliga för de sannolikaste fallen. Den styrka, som man tänkte sig erfordras härför år 1812, var visserligen större än den man nu har, men man har i stället velat ersätta kvantiteten med kvaliteten. Och finna dessa försvarskrafter stöd af ett fast försvar, så kan för visso den truppstyrka, som uppsattes på ön, också utföra försvaret.

Emellertid är det ju alldeles klart, att, när vederbörande ansvariga myndighet går i detalj med sina anordningar och beräknar, att på den och den punkten erfordras så och så mycket stridskrafter, på den och den platsen behövas de och de anordningarne o. s. v., han måste se till, att han också kan påräkna i farans stund de krafter, hans kalkyler visat erfordrerliga. År 1812, då nationalbeväringen inrättades, fick man fritt föfoga öfver de disponibla krafterna, men den lagstiftning, som sedermera följt, har allt mer och mer inskränkt krigsstyrelsens rätt häruti. 1886 års organisation, som efterträdde nationalbeväringen, innebar ett stort framsteg i så måtto, att nationalbeväringen fick större öfning, hvilken derjemte koncentrerades på tre år; men numerären blef betydligt minskad, nemligen till endast $2\frac{1}{2}$ bataljoner infanteri och 3 batterier artilleri. Dock förutsatte man, att äfven de äldre klasserna skulle få användas till försvaret af mindre viktiga punkter. Det var nu en svaghet i 1886 års förslag, att landstormen icke fick användas såsom tillförne, utan att den först skulle få användas »under krig», såsom det hette. Men om vi se på senare tidens krigshistoria, så skola vi finna, hurusom nästan alla krig börjas utan krigsförklaring, till följd hvaraf det är nödvändigt att få det ordnad så, att man genast kan få begagna de trupper, som skola användas i krig, och inkalla dem så pass tidigt, så att de äro organiserade, då det bryter löst. Ty hvad skola våra försvarskrafter tjena till, om vi icke få använda dem i det ögonblick, då de bäst behövas? Emellertid voro, som sagdt, 1886 års organisationsåtgärder i detta afseende icke till fördel för ordnandet af öns försvar. År 1892 förbättrades organisationen ytter-

ligare i så måtto, att trupperna fingo större öfning, och organisationen blef äfven i andra fall bättre. Men då gjorde man ytterligare en inskränkning med afseende å rättigheten att använda stridskrafterna. Enligt bestämmelserna af år 1886 fick man, sedan första uppbådet hade inkallats, utan vidare äfven inkalla det andra uppbådet. Nu deremot gäller samma lagstiftning för Gotland som för fastlandet i detta fall, så att det fordras, att riksdagskallelse blifvit utfärdad, innan det andra uppbådet får inkallas. Det är ju gifvet, att för ett kraftigt försvar af ön behöfvas både första och andra uppbåden, och det är därför en stor militär olägenhet, om man skall kämpa för öns försvar, att icke kunna rycka ut med mera än första uppbådet, således med kompanier, som äro halfva, och med 4 kanoners batterier, då man väl skulle behöfva hela sitt artilleri. Det är alldeles nödvändigt, att man får möjlighet att på en gång inkalla flera klasser på Gotland än på fastlandet, lika väl som det vore af den största vikt att få rätt att få använda landstormen icke blott i krig, utan äfven vid fara för krig. Men man har äfven gått ett steg längre och förminskat stridskrafterna, derigenom att det blifvit bestämdt, att de värnpliktige, som äro inskrifna å sjömanshus, skola öfvas vid flottan. Det kan ju visserligen sägas, att detta för dem borde vara en rättighet, men viktigare är väl, att de icke behöfvas vid flottan, under det att dessa värnpliktige skulle vara af ofantligt värde att hafva att tillgå för försvaret på Gotland, då ju, såsom jag nyss nämnde, en 500 man mera eller mindre icke spela en så ringa rol.

*Om ändring i
vissa delar af
värnplikt-
lagen.
(Forts.)*

Af det nu anförda torde framgå nödvändigheten, militärt sedt, att icke samma stränga föreskrifter gälla med afseende å användningen af de olika uppåden på Gotland som på fastlandet.

Emellertid skall jag nu äfven något uppehålla mig vid det andra fallet, då det är fråga om att upprätthålla neutraliteten. I förra fallet — då det gäller rikets existens — måste hela landets försvarskraft mobiliseras, men i detta senare fall behöfves endast en partiel mobilisering. Ty är det så, att tvenne magter komma i strid med hvarandra på Östersjön, kan det icke hjälpas, att vi måste företaga en partiel mobilisering på vissa punkter, såsom vid Karlskrona, vid Stockholm, på Gotland o. s. v. Hvad särskildt Gotland beträffar, blir det nödvändigt att mobilisera der, därför att det är en ö, som på grund af sitt läge är utsatt för fara.

Petitionärerna framhålla nu såsom orättvist, att det ju kunde hända, att för neutralitetens upprätthållande hela den arbetskraftiga delen af Gotlands befolkning skulle under flera månader hållas under vapen, och de fästa uppmärksamheten på de förluster, hvaraf gotländingarne till följd häraf skulle drabbas. Ja, vore det nu fråga om något sådant, så vore deras klagomål fullkomligt berättigade. Men, mina herrar, på grund af Gotlands läge och omöjligheten att genast vara till hands med tillräckligt understöd både till lands och sjös, kan det icke hjälpas, att man till en början måste begagna

Om ändring i sig af öns alla stridskrafter. Ty annars kunde man ju riskera, att vissa delar af ön blefve tagen, och det vore ju en kalamitet, då något sådant icke behöfde ske, om man finge förfoga öfver de stridskrafter, som förefinnas på ön. Det vore ju helt enkelt upprörande, om man vid ett sådant tillfälle skulle nödgas rycka ut med halft kompanier och två tredjedels batterier, under det att en stor del af befolkningen, som kunde användas till krigstjenst, skulle stå med armarne i kors och göra ingenting. Vid bevarandet af neutraliteten ligger det lika stor vikt uppå som vid krig om landets existens, att de stridskrafter, som finnas, kunna från första stund samlas till sin fulla styrka. Handlar man på det viset, så imponerar det på en fiende. Varen öfvertygade, mina herrar, att en fiendtlig flotta, som vet, att på ön endast finnes en hand full folk till försvaret, lätt begagnar den första bästa anledning att besätta ön. Men vet man deremot, att försvaret är väl ordnad, så att en attack på ön icke kan göras utan vidtagande af stora förberedelser med särskilda transportfartyg o. s. v., då får ön också vara i fred.

Men, säger man, det kan ju hända, att ett anfall icke eger rum i första ögonblicket, utan att det dröjer månader om, innan kriget är slut. Ja, jag medgifver, att gotlänningarne mera än befolkningen i andra delar af landet måste drabbas af en dylik mobilisering, därför att befolkningen i öfriga delar af riket är talrikare i förhållande till de trupper, som måste inkallas vid hotande krigsfara, så att man på fastlandet icke har behof af det andra uppådet. Dock skall man icke tänka sig, att endast dessa trupper på Gotland skola drabbas af denna olägenhet, under det att de andra delarne af landets befolkning i lugn och ro få sköta sina sysslor. Måste Sverige under en längre tid vara rustadt för att värna sin neutralitet under ett krig i Östersjön, är det ju gifvet, att de gotländska trupperna skola aflösas af andra. Detta ligger ju i sakens natur. Den komité, som särskildt haft att sysselsätta sig med denna fråga — den s. k. neutralitetskomitén — har äfven tagit detta *casus* i öfvervägande. Jag minnes ej rätt, om det säges något derom i komiténs betänkande, men jag minnes, att vid diskussionerna inom komitén voro alla eniga derom, att en dylik mobilisering endast kunde gälla för en kortare tid, och att man sedan måste vara betänkt på att aflösa de först mobiliserade trupperna med andra; ty ehuru detta måste blifva kostsam, vore det dock nödvändigt, med afseende fäst just vid de förluster, som eljest skulle drabba dessa landsdelar, som delvis måste försättas på krigsfot.

Jag tror mig nu hafva skärskådat frågan från alla de synpunkter, från hvilka den enligt mitt förmenande måste ses, för att den rätt skall kunna bedömas. Men om nu Riksdagen på grund af de principiella skäl, som blifvit framhållna af lagutskottet, anser sig icke kunna medgifva någon särskild undantagslagstiftning för Gotlands vidkommande, finnes någon annan möjlighet att ställa saken till rätta? Gotlands militär-geografiska läge står det ju ej i menlig

magt att ändra. och liksom Bornholm ligger afskildt från Danmark och till följd häraf har sin särskilda härordning, så kan det icke hjälpas, att äfven vi böra vidtaga särskilda försvarsanordningar för Gotland. Nu synas gotlänningarne sjelfva föreställa sig, att man skulle kunna komma ifrån undantagslagstiftningen för ön derigenom, att stamtruppen än vidare ökades. Vid denna riksdag har en ökning af stammen redan egt rum, och det är ju en stor förmån, att man fått infanteriets stam ökad till 360 man. Men dermed är dock sagda mål icke vunnet. Man skulle ju kunna sätta i fråga att öka denna stamtrupp till 800 man. Grunden för denna tillökning skulle vara det resonnementet, att dessa 800 man jemte 8 klasser beväring — första uppbådet — skulle vara tillräckliga för att bringa upp numerären af Gotlands stridskrafter till den för fälttrupperna erforderliga 3,000 eller 2,800 man, och det andra uppbådet sålunda blifva obehöfligt att inkalla. Men hvarifrån skall denna stam tagas? Tages den på Gotland, så minskas det första uppbådet med samma numerär, som stammen ökas med. I ett afseende vore dock denna ökning mycket förmånlig, och jag skulle därför visst icke motsätta mig ett sådant förslag. Till följd deraf att 1892 års urtima Riksdag tog bort vapenöfningarne för den tredje årsklassen, hvilken förut samöfvades med första och andra klasserna, kan Gotlands infanteri aldrig öfvas i regementsförband, ja, icke ens i bataljonsförband, hvilket är ytterst skadligt för kaderns beskaffenhet. På samma sätt är det vid Gotlands artilleri, som icke kan fullt rycka ut, därför att antalet man är för litet. Genom den nu omnämnda ökningen af stammen skulle dessa olägenheter försvinna, men kostnaderna skulle derigenom också ökas med 102,000 kronor om året utöfver hvad Riksdagen redan för detta ändamål anvisat.

*Om ändring i
vissa delar af
värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Det radikalaste medel att lösa frågan torde dock vara att sätta upp *en garnisonerad trupp* på Gotland, bestående af fastlänningar. Man finge då en styrka, som genast kunde vara till hands; och denna trupp borde tilltagas så stor, att den tillsammans med första uppbådet utgjorde så många man, att intet vidare behöfdes för att mobilisera de stridskrafter, som i första hand erfordras, eller med andra ord fälttrupper. Men hvad skulle detta kosta? Jo, jag har räknat öfver, att kostnaderna för en sådan garnisonstrupp på Gotland skulle belöpa sig till omkring 360,000 kronor om året!

Det är ju gifvet, att jag på den plats, der jag står, icke har kunnat föreslå Kongl. Maj:t att vidtaga den nu sist omnämnda åtgärden, utan jag har ansett mig först böra ifrågasätta en ändring i värnpligtslagen, som icke drager med sig någon kostnad, den nemligen, att det andra uppbådet skulle få användas för detta sällsynta fall under de få dagar, som det behöfde vara inkalladt, om Gotland hotas af ett fiendtligt anfall. Men kan man icke gå in på en sådan undantagslagstiftning för *en* landsdel, då finnes ingen annan utväg än den, jag nu påvisat med *en garnisonerad trupp*.

I alla händelser måste man dock få rätt att organisera land-

Om ändring i vissa delar af värnpligtslagen. (Forts.)

stormen, ty det är icke att tänka på, att Gotlands försvar i annat fall skall kunna blifva effektivt. Hvad skall då den användas till, kan det ju frågas? Jo, svarar jag, på fastlandet är det ju så, att landstormen får inkallas för att försvara de punkter, som lokalt hotas, och på Gotland måste landstormen användas på samma sätt, till det lokala försvaret. Men Gotland är en ö, som till följd af sina många hamnar är mycket utsatt, och på de mindre viktiga landstigningspunkterna måste landstormen vara till hands och i hast kunna träda fram, medan de egentliga fältrupperna försvara hufvud-anfallspunkterna. Huru man än vänder sig, blir det alltså i alla fall nödvändigt, att landstormen får inkallas, då fara för krig hotar. Ja, förr eller senare måste en dylik ändrad lagstiftning genomföras äfven för fastlandets vidkommande, så att nu förekommande uttrycket »under krig» blir ändradt till något annat, hvarigenom man sättes i stånd att disponera landstormen, då den bäst behöfves, och alltså kan organisera den, då fara hotar, äfven om kriget ännu icke direkt utbrutit; ty sedan är det för sent. Jag medgifver villigt, att det varder svårt att få ett annat uttryck så formuleradt, att det icke kan missbrukas, men säkert är, att det icke är nog att såsom nu säga »under krig».

Ja, jag har nu anfört hvad jag hade att säga. Till sist vill jag endast upprepa, hvad jag började med, nemligen att det är svenska folkets pligt att göra hvad det kan för att försvara en landsdel, sådan som Gotland, hvilken kan försvaras, om nödiga åtgärder vidtagas.

Herr Björlin: Herr vice talman! Efter det uttömmande föredrag, vi här fått höra af herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet, återstår icke mycket för mig att tillägga. Då jag emellertid från första början deltagit i arbetena för förstärkande af Gotlands stridskrafter, torde det dock tillåtas mig att tillägga några ord.

Jag skall då först be att något närmare få redogöra för hvad den föreliggande nådiga propositionen egentligen afser. Den afser dels en ändring af 25 § värnpligtslagen derhän, att de på sjömanshus inskrifne värnpligtige på Gotland skulle vapenöfvas vid infanteriregementet, såsom förut skett under åren 1886—1891 och icke, såsom sedermera varit fallet, vid flottans stationer i Stockholm eller Karlskrona. Den andra ändringen afser § 28 värnpligtslagen och går derpå ut, att Kongl. Maj:t skulle hafva rätt att efter statsrådets hörande inkalla andra uppådet af den gotländska beväringen, äfven under den tid, då »Riksdagen ej är samlad eller inom trettio dagar sammanträda skall». Den tredje förändringen gäller § 38 samma lag och afser, att, efter Konungens derom i statsrådet fattade beslut, landstormen å Gotland skall kunna inkallas, icke blott under krig, utan äfven när fara för krig är för handen.

Jag får kanske äfven anföra motiven för dessa tre förändringar.

Motivet för den första förändringen är, såsom herr statsrådet äfven påpekat, den synnerligen ringa fredsstyrkan. Förhållandet är nemligen, att, ehuru Gotland har ett infanteriregemente, afsedt att mobiliseras i 2 $\frac{1}{2}$ bataljoner, man der icke ens kan öfva en hel bataljon på en gång. När dessa arbeten med det gotländska försvarets förbättrande började, tog man därför alla utvägar, som kunde tänkas för att öka denna fredsstyrka, i betraktande. Det första, man då tänkte sig, var att öka stammen, och framställning derom har ju äfven gjorts till innevarande års Riksdag med det resultat, att Riksdagen beviljat den föreslagna ökningen på några få nummer när. Derigenom är sålunda ett viktigt steg taget i den åsyftade rigtningen, och förhållandet mellan stammen, om man äfven beräknar dess reserv, och beväringen blir nu sådant, att det nästan blir fullkomligt detsamma, som vid volontärstrupperna i öfrigt. Det är således origtigt, hvad man på senare tiden sett framhållas af vissa författare, att detta förhållande skulle blifva sämre än på fastlandet. Författaren till en uppsats, som jag läste här om dagen, utgår från den origtiga föreställningen, att de 30,000 man, som en gång föreslagits till stam för hela armén, borde förhålla sig till 100,000 man lika som den gotländska infanteristammen till beväringstyrkan vid infanteriet å Gotland. Detta är emellertid origtigt därför att af dessa 30,000 man hufvudparten var afsedd för specialvapnen.

*Om ändring i
vissa delar af
värnplikt-
lagen.
(Forts.)*

Den andra utvägen, man tänkte sig, var, att beväringens tre första klasser skulle kunna öfvas samtidigt. För närvarande är det den olikheten på Gotland mot på fastlandet, att två årsklasser öfvas samtidigt, men det oaktadt utgöra dessa tvenne årsklasser jemte stammen likväl icke en hel bataljon. Denna utväg blef emellertid, såsom herr statsrådet nämnde, icke nu af Kongl. Maj:t förelagd Riksdagen, utan endast den utvägen valdes att försöka få de å sjömanshus inskrifne att tjänstgöra vid infanteriet. En årsklass af dylika värnpliktige på Gotland utgör i medeltal endast 48 man och första och andra klasserna i medeltal 91 man. Styrkan är sålunda icke så särdeles stor, och om man derjemte besinnar, att en stor del af dessa sjömän äro borta på långturer eller kunna låta inskrifva sig på främmande sjömanshus, kan ju förstärkningen — ehuru den ju alltid är att önska — icke vara af så särdeles stor betydelse.

Motiven för den andra förändringen eller förändringen af den paragraf, som handlar om andra uppåtdets inkallande, bero på tekniska svårigheter vid mobiliseringens anordnande. Men derest *riksdagskallelse* utfärdas samtidigt med det att *mobiliseringsordern* lemnas för trupperna på Gotland, bortfaller ju hela behofvet af denna förändring, och jag föreställer mig också, att det icke bör vara så särdeles svårt att i tekniskt hänseende anordna mobiliseringsordern så, att man får den att gälla för två fall, både för inkallande af 12 klasser och af 8 klasser.

Den sista förändringen — rörande inkallandet af landstormen — är motiverad af sträfvan att trygga sjelfva mobiliseringen.

Om ändring i
vissa delar af
värnpligts-
lagen.

(Forts.)

Besynnerligt nog hafva mobiliseringsförråden på ön — ehuru Gotland var af alla våra provinser mest utsatt för fara i händelse af krig — blifvit upplagda i Visby alldeles vid sjöstranden, och dessa förråd äro dock icke så alldeles obetydliga, hvilket framgår deraf, att det erfordrades mer än 100 jernvägsvagnar för att förflytta dem till en säkrare plats. Genom Riksdagens beslut i år att anslå medel till förflyttande af dessa förråd till en plats i det inre af ön har emellertid ett väsentligt steg tagits i riktning att trygga mobiliseringen. Det andra steget i samma riktning, man velat taga, är medgifvandet, att landstormen skulle få användas äfven vid fara för krig, så till vida nemligen, att den kunde uppåddas att utgöra strandposteringsar, att tillbakaslä mindre öfverfall, att utföra diverse fortifikatoriska anläggningar o. s. v. Allt detta afser naturligtvis endast de första dagarne, då de inkallade 3,000 värnpligtige ynglingarne hölle på att beväpnas och beklädas — dessa ynglingar, som skola utrustas till soldater. Landstormen skulle alltså kunna tagas i anspråk äfven under denna den svåraste tiden för hela försvaret af Gotland.

Naturligtvis skulle det medföra en stor förstärkning af Gotlands försvarskrafter, derest man kunde tänka sig, att landstormen finge användas på detta sätt. Emellertid har detta förslag blifvit missuppfattadt nere på ön, i det man der trott att meningen vore den, att landstormen skulle förläggas i garnison och försvara neutraliteten i samma utsträckning som de andra uppådden. Riksdagen har emellertid i år på sätt och vis gillat den ifrågasatta ändringen med afseende å landstormens användande för öns försvar, i det Riksdagen nemligen anslagit 3,000 kronor årligen dels till upprättande af landstormsförråd och dels till *frivilliga* skjutöfningar af landstormen i fredstid.

Ja, dessa äro nu de militära skälen för de ifrågasatta förändringarna, så vidt jag kan förstå, och dessa militära skäl vill jag icke på något sätt underkänna. Men då herr statsrådet nämnde, att jag varit med om detta förslags utarbetande, så vill jag tillfoga, att jag dock egentligen aldrig någonsin varit någon varm anhängare af dessa undantagsbestämmelser, men deremot lifligt önskat den andra delen utaf organisationen af Gotlands försvarskrafter, eller den del, som Riksdagen i år redan har gillat och antagit. Orsaken till denna min ståndpunkt till undantagsbestämmelserna är följande. Så långt jag kan minnas tillbaka — och jag har varit med i försvarsarbetet nu i öfver 25 år — så kan jag icke påminna mig något, som varit så farligt för de olika förslagen till försvarets förbättrande, som just undantagsbestämmelser. Jag ber att i detta afseende särskildt få påminna om »eliterna» i 1875 års förslag. Jag anser för min del, att hufvudorsaken till detta förslags fall var dessa eliter. Jag erinrar vidare om undantagsbestämmelsen i 1878 års förslag; den s. k. supplementära lottningen var en på den tiden mycket ventilerad fråga, och det ansågs då, att denna supplementära lottning

var något alldeles stridande emot hvad man kallade svenska folkets »vanor och föreställningssätt». Jag vill tro, att detta bör uttryckas så, att svenska folkets rättskänsla uppreser sig emot allt, som ställer den ene medborgaren inför olika skyldigheter än den andre, samt att detta särskildt gäller i fråga om värnpligtslagen.

Då jag *enskildt* tillfrågats om min mening i dessa frågor (*officielt* har det icke skett) — det skedde första gången redan våren 1896 — ansåg jag mig oförhindrad att uttala, att det visserligen skulle vara af stor militär betydelse, om man kunde lyckas få förändringarne igenom, men att jag, till följd af min kännedom om den allmänna obenägenheten för dylika undantagsbestämmelser, äfven ansåg, att man icke kunde ernå det åsyftade målet på annat sätt än genom ett frivilligt åtagande af befolkningen i den landsdel, hvarom det var fråga. Dermed vill jag icke hafva sagt, att jag icke skulle anse, att Konung och Riksdag kunna stifta hvilka lagar som helst. inom rimliga gränser åtminstone, för en provins; och jag vill sålunda icke tillerkänna provinsens invånare något *veto* i dylika frågor. Men med fäst afseende å *Riksdagens* kända obenägenhet för att gå in på alla dylika lagförändringar, ansåg jag, att det vore klokt, om förslaget derom föreginges af ett frivilligt åtagande från befolkningens sida, emedan det då vore lättare för Riksdagen att stadfästa en dylik frivillig uppoffring än införa den genom ett magtbud. Så har emellertid nu icke skett. Då vi alla fem riksdagsmän från Gotland vid början af förra året i denna angelägenhet uppvaktade herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet,ingo vi dock alla det intrycket, att en sådan förändring icke skulle ske, utan att befolkningens mening derom blifvit hörd. För min personliga del har jag till följd häraf kommit i en ganska obehaglig ställning, då jag nemligen ansåg mig oförhindrad att på Gotland offentligt omtala, att någon sådan förändring icke skulle ifrågakomma, förr än befolkningen fått uttala sig derom. Då detta nu, som sagdt, icke skett, har detta lagförslag kommit för dem der nere som en öfverraskning. För oss riksdagsmän har det ju icke allt ifrån riksdagens början kunnat vara någon öfverraskning, då vi ju haft kännedom om saken allt sedan statsverkspropositionen utdelades: men för befolkningen på Gotland kom den, som sagdt, som en öfverraskning, hvilket ju också kan slutas deraf, att utaf omkring 14,000 besutne personer på ön icke mindre än 4,600 på ett par dagar undertecknat den petition, som framkommit i frågan. Jag är nu för min del öfvertygad derom, att, om dessa lagförändringar, hvilka, såsom vi nyss hört af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, icke rimligtvis kunna sägas medföra ökade bördor för den gotländska befolkningen, hade i god tid blifvit framställda af vederbörande Kongl. Maj:ts befallningshafvande, så att befolkningen fått klart för sig, att de icke skulle blifva så särdeles betungande, befolkningen icke blott gått in på dem, utan jag tror äfven, att man på Gotland efter några år skulle blifvit lika stolt

*Om ändring i
vissa delar af
värnpligtslagen.
(Forts.)*

Om ändring i öfver detta försteg framför fastlandet, som man förr var öfver de vissa delar af 12 dagar, som man på ön hade mera af beväringsofningar än på andra ställen.

*värnpligts-
lagen.*
(Forts.)

Jag har nu från åtskilliga håll hört klander uttalas emot petitionen, men jag skall dock något taga gotlänningarne i försvar, så till vida som jag föreställer mig, att hvilken landsdel i Sverige som helst, som ställes i valet och qvalet mellan att blifva försvarad af trupper och att försvara sig sjelf, säkerligen väljer den första utvägen. Deremot kan jag icke neka till, att sättet för petitionens framlemnande förekommit mig något egendomligt samt återför minnet af sekreta utskottet under frihetstiden. Ty det har väl i vår tid icke varit brukligt, att dylika petitioner öfverlemnats direkt till ett utskott, utan i stället antingen till Konungen eller till länets representanter i Riksdagen, som då få tillfälle att under öfverläggningarne i kamrarne meddela petitionens innehåll. Men äfven dervidlag vill jag taga gotlänningarne i försvar, då de väl i allmänhet icke så noga känna till riksdagsformerna. Felet torde i detta fall snarare vara att tillskrifva den eller de mellanhänder, som förmedlat samfärdseln mellan petitionärerna och vederbörande utskott.

Efter lagutskottets enstämmiga afstyrkan af den kongl. propositionen torde det icke vara skäl att yrka bifall till de föreslagna förändringarne. Icke heller tror jag, att man, efter hvad som nu passerat, kan vänta sig, att gotlänningarne skola vara med om några undantagslagar i detta afseende. Men då kan ju icke heller, såsom herr statsrådet påpekade, detta viktiga statsändamål på denna väg blifva fylldt. Det är betänkligt; ty vi lefva ju i en åskdiger tid i politiskt afseende, och när som helst kan krigets åskmoln urladda sig öfver Sverige och öfver Gotland. Derför är det ju gifvet, att *något* måste göras för att utfinna *en annan* utväg till frågans lösning. Det har sagts, och herr statsrådet har äfven upptagit den frågan till bemötande, att man icke skulle kunna försvara Gotland. Jag vill för min del besvara denna fråga så, att det visserligen är sant, att, efter de förbättringar i krigsmateriel och förbättringar i fråga om transportfartygen till följd af ångkraftens användande, som de senaste årtiondena medfört, försvaret af Gotland, om gotlänningarne öfverlemnas åt sig sjelfva, blifvit i väsentlig mån försvåradt, då de måste upptaga striden i en terräng, som icke erbjuder en enda hållbar position. Men detta befriar naturligtvis icke svenska folket från förpligtelsen att göra så mycket för öns försvar, att folket der nere får förtröstan till sin egen kraft och tron på att man, om man blott lyckas motstå det första anfallet, har att påräkna undsättning från moderlandet. Efter hvarje sådant olyckstillbud som åren 1854 och 1885 har äfven känslan af denna förpligtelse varit stark på fastlandet, och efter hvarje sådant tillbud har det visat sig, att alltid något åtgjorts till Gotlands försvar. Jag tänker dervid icke minst på det förslag, som förelåg år 1869, och hvilket jag nu endast omnämner såsom en jernförelse med den höga siffra, som

herr statsrådet nyss nämnde, eller 300,000 kronor. Då framlades nemligen för Riksdagen ett förslag om att på Gotland upprätta icke mindre än två infanteriregementen och fem batterier artilleri med en stam af 1,200 man.

*Om ändring i
vissa delar af
värnpligtis-
lagen.*

(Forta.)

Det finnes andra, som gerna vilja *målet*, men som välja mindre goda vägar för att nå detsamma. Det har talats så mycket om anläggningar af befästningar på ön, samt att dessa befästningar skulle stärka försvaret. Jag ber att i fråga om befästningar i allmänhet få uttala den mening, att befästningar icke kunna anses såsom något annat än förstärkningar för det lefvande försvaret samt att, för den händelse detta lefvande försvar icke är starkt och väl ordnad, desamma äro till ingen nytta.

Jag har äfven hört andra, som framställa den åsigten, att ordnandet af öns stridskrafter mycket skulle underlättas genom uppgörande af en transportplan för öfverförande af manskap till ön, då krigs fara hotade. Dervidlag vill jag emellertid endast framhålla, att trupperna på fastlandet naturligtvis äro lika litet på förhand mobiliserade, som trupperna på Gotland, samt att det egentligen är under de första mobiliseringsdagarna som faran är störst. Om man åter skulle frakta öfver icke mobiliserade trupper från fastlandet och t. ex. sätta ihop 4 fältbataljoner från 4 olika regementen, så skulle man ju förstöra kadern för en hel fördelning d. v. s. 12 bataljoner. Den utvägen är alltså den minst lämpliga af alla.

Så vidt jag kan förstå — och herr statsrådet har nyss uttalat samma uppfattning — finnes icke, derest nu befolkningen på Gotland icke vill gå in på och Riksdagen icke vill vara med om att stifta dylika undantagslagar som de här föreslagna, någon annan utväg än att öka stammens styrka så, att vi få ett garnisonsregemente på ön. Jag ber emellertid att härvidlag få tillägga, att utom den styrka, som skulle hållas i tjenstgöring på Gotland, skulle man naturligtvis kunna tänka sig en förstärkning derutinnan, att alla de, som funnes på fastlandet och utbildats till soldater på Gotland genom en ändring i de administrativa förordningarna skulle kunna beräknas utgöra reserv till detta regemente. En sådan förändring har Kongl. Maj:t naturligtvis befogenhet att vidtaga på egen hand. Detta garnisonsregemente blefve naturligtvis, såsom herr statsrådet också påvisat, ett dyrbart arrangement, men jag anser dock, att vi äfven härvidlag måste följa andra länders exempel. Det är onekligen billigare att hemta lärdom från främmande länders krig än att vänta på erfarenheter från egna nederlag.

Jag hade ursprungligen tänkt att framställa förslag om aflåtande af en skrifvelse till Konungen med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes taga den frågan under särskildt öfvervägande, huru vida det icke kunde tänkas andra utvägar än dessa undantagslagar för att nå det mål, som Kongl. Maj:t genom denna sin proposition afsett. Men då jag vid flera tillfällen, och icke minst då frågan om arbetareförsäkringen för några dagar sedan här var före, funnit den låga

Om ändring i kurs, som skrivelser till Konungen i allmänhet hafva i denna kam-
vissa delar af mare, tänker jag nu icke framställa något yrkande, utan skall jag
värnpligtis- åtnöja mig med att endast få mina åsigter antecknade till pro-
lagen. tokollet.
 (Forts.)

Herr Hasselrot: Lagutskottet har vid behandlingen af föreliggande kongl. proposition underlåtit att ingå i närmare bedömande af fördelarne eller olägenheterna i militäriskt hänseende af den föreslagna lagändringen, utan har för sin hemställan hemtat stöd af annan anledning. Utskottets hufvudsakligaste anmärkning är, att en undantagslagstiftning af ifrågavarande beskaffenhet i regel torde vara mindre tillfredsställande och sålunda borde, om möjligt, undvikas.

Nu har herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet mycket riktigt påpekat, att, huru lika man än må i lag bestämma de värnpligtiges åligganden, dessa åligganden dock alltid komma att drabba dem olika. Man kan icke på förhand bestämma den plats, der fienden kommer att anfalla, och den ena landsdelen kommer säkerligen vid krig att drabbas väsentligen hårdare än den andra. Detta är fullt riktigt, men de förhållanden, herr statsrådet här framhållit, äro rent faktiska, och sådana måste man alltid finna sig i. Helt annorlunda ställer sig saken, om man på förhand bestämmer, att den ena landsdelen skall i försvarsafseende underkastas strängare vilkor än den andra. Då lagutskottet betonat detta, har utskottet visserligen icke dermed sagt, att icke Konung och Riksdag skulle vara berättigade att, då förhållandena kunde dertill föranleda, göra en sådan undantagslagstiftning för vare sig Gotland eller någon annan landsdel, men utskottet har ansett riktigt — och så har äfven fordom ansetts — att befolkningen i den ifrågavarande landsdelen först borde höras öfver dylika undantagsbestämmelser, utan att utskottet derför menat att vid befolkningens yttrande mera afseende borde fästas än hvad skälighet och riktigt vore.

Lagutskottet har sålunda baserat sin afstyrkande hemställan på den uppfattning, att derest en undantagslagstiftning af ifrågasatt art bör komma till stånd, sådant i hvarje fall ej bör ske, förrän befolkningen å orten i fråga på lämpligt sätt fått tillfälle att derom yttra sig.

Visserligen har utskottet derjemte omnämnt, att i ämnet afgifna petitioner gifve anledning antaga, att det kongl. förslagets godkännande skulle hos den gotländska befolkningen framkalla missstämning, men utskottet har icke byggt sin hemställan derpå. Det klander, som rigtats mot utskottet, derför att utskottet i sitt utlåtande upptagit dessa petitioner, ber jag att få bemöta dermed, att ett sådant tillvägagående icke varit så alldeles ovanligt, och det mycket senare än på sekreta utskottets tid. Särskildt har det ingalunda hört till ovanligheten, att utskottet inkallat personer, såväl riksdagsmän som andra, för att muntligen höra dem öfver frågor,

der de kunde lemna upplysningar, samt derefter i sitt utlåtande redogjort för hvad å olika sidor i ämnet anförts. Då fiskerifrågan för några år sedan var före, inlemnades sålunda till utskottet och redogjordes i dess betänkande för petitioner från fiskeegare vid Venern, upptagande deras önsknningar om huru frågan borde ordnas. Jag upprepar, att lagutskottet i sakligt hänseende hvarken ställt sig tillstyrkande eller afvisande gent emot det kongl. förslaget, och att utskottet på innehållet af petitionerna icke grundat något sitt uttalande.

*Om ändring i
vissa delar af
värnpligts-
lagen.
(Forts.)*

Emellertid tillåter jag mig, på de af lagutskottet anförda skäl, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Berg, Lars: Jag hade visserligen icke tänkt yttra mig i denna fråga, och jag har först under loppet af detta sammanträde haft tillfälle att genomläsa lagutskottets föredragna betänkande, men då saken gäller en synnerligt vigtig principfråga och ingen annan begärt ordet, har jag ansett mig skyldig att söka med min svaga röst understödja Kongl. Maj:ts förslag, som jag härmed får förklara mig fullkomligt gilla. Den väsentligaste anledningen, hvarför jag begärt ordet, har dock varit, att jag velat mot lagutskottet rigta en gensaga för dess sätt att behandla den kongl. propositionen. Med denna har utskottet nemligen sysselsatt sig endast på några få rader, hvaremot de öfriga tre till fyra sidorna af utskottets betänkande upptagas af en redogörelse för och citat af masspetitionen från Gotland. Skulle det blifva sed, att detta tillvägagående blefve allmänt, att alla utskottens ordföranden och ledamöter i utlåtandena låta införa den mängd af petitioner och telegram, de ofta få mottaga i de olika ärendena, då skulle utskottens verksamhet förvandlas från att afse frågornas utredning till att blott på folkrikdagssätt upptaga folkets mer eller mindre nådiga önsknningar att sedermera lända Riksdagen till efterrättelse och ledning. Jag tror icke, att ett dylikt tillvägagående öfverensstämmer med riksdagsordningens anda och mening, och har jag därför, såsom sagdt, ansett mig böra inlägga en gensaga mot den behandling, detta ärende erhållit i lagutskottet.

Utskottet börjar för öfrigt sitt utlåtande med den förklaringen, att föreliggande proposition åsyftar att rubba den likställighet i fråga om värnpligtens fullgörande, som med afseende å Gotland år 1892 kommit till erkännande, och samma tankegång återfinnes i den mycket omskrifna petitionen. Ser man rätt på saken, finner man dock, att den kongl. propositionen visserligen icke syftar på att införa någon undantagslagstiftning för Gotland, utan att den endast utgör ett af omständigheternas tvång framkalladt försök att ordna den oundvikliga undantagsställning, som Gotland i försvarshänseende intager, för att bereda öns befolkning och försvar fördelen af att kunna med samlad kraft möta en fiende. De i petitionen framställda klagomålen öfver olika ställning och orättvis behandling i försvarshänseende äro skickade under orätt adress, ty icke har den

Om ändring i svenska regeringen, Riksdagen eller det svenska folket skuld i, att vissa delar af gotländingarnas ställning är olika landets öfriga invånares, att gotländingarne intaga och måste intaga en undantagsställning vid landets försvar. Skola sådana klagomål rättas mot någon, så är det mot Vår Herre, som skapat Gotland till en ö i hafvet, så att, om under krig en stormagts flotta fyller Östersjön, det är omöjligt för en svagare part att understödja öns försvar. Just därför är det af sådan vigt och värde för ön såväl som för landet, att Gotlands försvarskrafter kunna hastigt samlas och ej nedgöras byvis.

(Forts.)

Klagomålen öfver Gotlands olika ställning äro derjemte oberättigade, därför att alla gränsprovinser i försvarshänseende alltid befunnit sig och alltid skola befinna sig i en undantagsställning gent emot de centrala. Låt om oss se på våra nordliga provinser och jemföra dem med Gotland. I historien finna vi, huru oerhördt mycket dessa provinser lidit under krig, huru man der måst rycka ut till gränsen med bondeposterar mot ryssarne, under det att deras egna soldater kämpat i främmande land eller andra landsdelar, huru ofta denna landsdel liksom Finland, då det ännu var förenadt med Sverige, utarmats genom krig utan att klaga eller pocka på likställighet, allt under det gotländingarne i lugn och oberörda af fienden fört en tryggad tillvaro de långa tider, vi varit herrar i Östersjön. Hvad beträffar gotländingarnes klagan öfver ogynsam behandling i försvarshänseende, är slutligen att märka, att dessa nordliga provinser icke blott såsom Gotland varit underkastade båtsmansrotering utan äfven haft att dragas med tungan af en hård rotering för sitt infanteri. Någon önskan om likställighet häri har emellertid aldrig försports från Gotland.

Jag anser således, att särskilda bestämmelser om försvaret af gränsprovinserna äro på sin plats och nödvändiga, i synnerhet som en fiende, efter hvad man på grund af erfarenheten från de senaste krigen har all anledning förmoda, torde öfverfalla oss utan föregående krigsförklaring, kanske såsom skedde vid vårt eget senaste krig, under lifliga försäkringar om vänskap och kärlek, och det kan därför endast vara fördelaktigt för Gotland sjelf, att värnpligtslagen ändras derhän, att vid krigsfara icke blott första utan äfven andra uppådet och landstormen kunna inkallas. Och till hvad jag nu yttrat, har jag endast att foga en liflig önskan, att då detta lagförslag, såsom ju alltid måste ske, snart återkommer till Riksdagen, det då måtte innehålla samma bestämmelser i fråga om såväl Gotland som rikets samtliga gränsprovinser i fråga om såväl beväringens andra uppådet som landstormens inkallande.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 29 nästlidne april och den 2 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 69, i anledning af väckta motioner angående ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning.

*Om ändring i
vissa delar af
gällande straff-
lagstiftning.*

Herr Ölander: Mot utskottets förevarande förslag har jag intet att anmärka utom såvidt rörer införandet af vilkorlig straffdom, d. v. s. det rättsinstitut, enligt hvilket en person, som begått brott för första gången, visserligen dömes till ansvar för brottet, men icke undergår straffet, förr än han åter gjort sig skyldig till en lagöfverträdelse, då han skall i sammanhang med straffet för det senare brottet äfven undergå straffet för det förra. Detta institut är hemtadt från främmande land, men jag hyser många betänkligheter mot att i vårt land med dess i så mycket skilda förhållanden, skilda rättsuppfattning och tänkesätt införa främmande lagstiftning. Och i förevarande fall, der man, på grund af vunnen insigt att straffen i vår lag för åtskilliga brott, såsom våld å person, äro allt för ringa, hos Kongl. Maj:t begär att erhålla en lag med skärpta straff, anser jag det i all synnerhet icke vara på sin plats att tillika begära en lag om vilkorlig straffdom, hvaraf skulle följa, att de skärpta straffen icke skulle kunna tillämpas annat än under vissa förhållanden, d. v. s. sedan brottslingen å nyo begått brott.

Så mycket mindre kan jag vara med om utskottets förslag i denna del, som jag är öfvertygad om, att dessa vilkorliga straffdomar mycket sällan skulle komma att verkställas. Hvad är nemligen vilkoret härför? Jo, att den dömda åter skall hafva begått ett brott, d. v. s. att detta brott blifvit till fullo bevisadt, så att den brottslige kan sakfällas. I främmande länder, der man infört fri bevispröfning, går sådant lättare för sig, men hos oss, der man måste anlita vår lags tunga och stränga bevisregler, är det mycket svårt att få en brottsling fäld. Det fordras härför två sammanstämmande vittnen, men det är icke vanligt, att brottslingar begå sina brott i två vittnens närvaro. Man måste därför vanligen hålla sig till det egna erkännandet, men tror någon att den, som begått ett brott under sådana omständigheter, att han riskerar att jemte straffet därför få undergå straff för ett föregående brott, någonsin skall erkänna? Nej, den som så tror, känner icke till våra brottslingar, de skola under sådana förhållanden neka och neka i sten och gå då fria såväl från detta straff som från det redan ådömda straffet för det förra brottet.

Vidare är att märka, att det gifves många omständigheter, som, äfven om brottslingen blir dömd för nytt brott, lägga hinder i vägen för tillämpningen af den vilkorliga straffdomen. Förbrytelser begås i allmänhet mest af den lösa befolkningen. När en sådan lös person blir stäld under tilltal, hur skall jag då få veta, att han förut begått brott och icke undergått straff derför? Han kan, sedan han sist lagfördes, hafva vistats på hundra andra ställen, och man känner icke något om hans lefnadsförhållanden under tiden.

Om ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning.

(Forts.)

Af hans prestbevis kan man icke få någon upplysning, ty på grund af den nuvarande filantropin mot brottslingar har presterskapet förbjudits att i dessa bevis införa någon upplysning om af vederbörande begångna brott, och ett straffregister hafva vi ännu icke erhållit. Huru skall man då få veta något om det första brottet? Dessutom nekar den tilltalade till det senare brottet, och resultatet blir att den vilkorliga straffpåföljden vanligen icke kommer att verkställas, och att det första brottet sålunda blir straffritt — till hvilken fromma för rättssäkerheten må de herrar utreda, som vilja införa det ifrågakvarande institutet.

Men om dessa vilkorliga straffdomar äro förmånliga för brottslingen, så tager man åtminstone härvid icke alls hänsyn till den lederade. En person, som varit utsatt för en rättskränkning, söker, i tro att brottslingen, om han öfverbevisas, skall få sitt straff, att mot honom åstadkomma den ofta mycket svåranskaffliga bevisningen. Målsegaren lyckas häri, och domstolen icke blott förklarar brottslingen saker utan dömer honom äfven till straff, men när det kommer till kritan, säger domaren: brottslingen skall dock icke undergå straffet, dess verkställande får anstå till en aflägsen framtid. Jag kan icke tänka mig något större hån mot den målsegare, som, oafsedt sitt lidande af den brottsliga gerningen, fått vidkännas kostnader och utgifter för brottslingens fällande — sina kostnader och utgifter liksom sitt lidande af brottet får han naturligtvis aldrig någonsin ersätta, då brottslingen vanligen saknar tillgångar. Den enda upprättelse han kan få är att brottslingen straffas, men icke ens detta sker. Huru skall icke den enskildes rättsmedvetande härigenom kränkas, tron på lag och rätt försvagas och rättssäkerheten förminsas?

Nu har man påstått och sökt visa med statistiska siffror, att återfallen i brott minskats i länder, der vilkorlig straffdom införts. Det är möjligt att så är, jag vill icke bestrida det, men institutet torde hafva en helt annan inverkan på frekvensen af de första brotten, ty nog är det gifvet, att, ifall man vet, att då man begår brott, man därför får ett straff, som genast verkställles, detta skall verka mer afskräckande, än om man har anledning att antaga, att straffet icke verkställles. Jag tror, att om statistiken uppgjorts så, att den visade, huruvida, sedan vilkorlig straffdom införts, minskning inträdt i de första stegen på brottets bana, denna statistik skulle tala ett helt annat språk.

Nu begäres i lagutskottets utlåtande införande af affliktiva straff, deribland kroppssaga för minderåriga och yngre manliga brottslingar, men gifvet är väl att vilkorlig straffdom icke är tillämplig på dessa straff. Dessutom uppnå minderåriga och yngre personer, snart den ålder, då kroppsstraff icke få användas och i sådant fall skulle ju vid vilkorlig straffdom all fråga om straffets verkställande hafva förfallit.

Vår nu gällande strafflag innehåller ock att, om ett kortvarigare straff icke verkställles inom viss tid, detta straff är prescriberadt.

Detta stadgande kan tydligen icke tillämpas, om vilkorlig straffdom införes, och många andra stadganden i lagen äro icke heller i öfverensstämmelse med den vilkorliga straffdomens idé, utan det fordras en genomgripande ändring af hela vår strafflagstiftning för att åvägabringa en sådan öfverensstämmelse. Jag hemställer dock, om det är skäl att göra en sådan genomgripande ändring blott för att få infördt ett rättsinstitut, om hvars verkningar vi icke ega någon kunskap?

Om ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning.
(Forts.)

Nu säger man, att det endast är smärre brott, som skulle blifva föremål för ifrågavarande institut, d. v. s. bland annat polis- och ordningsmål, men jag hemställer. huru det skulle taga sig ut, om straff för öfverträdelser t. ex. af margarinförordningen, af malt-drycks- och bränvinsförordningarne, af förordningarne angående eld-farliga oljor etc. icke skulle tillämpas, utan man efter straffets ådömande skulle säga, att straffet får anstå tills vidare, till dess vederbörande å nyo begår brott?

Detta skulle helt säkert menligt inverka på den allmänna ordningen i riket, och den omständigheten att man straffritt kan öfverträda till allmän säkerhet gifna föreskrifter skulle säkerligen medföra obotlig skada å så väl egendom som person. Jag kommer dock nu till den fulaste och mest rättsvidriga sidan af detta rättsinstitut, nemligen att detsamma icke skall tillämpas i alla de fall, der man eger rätt dertill, utan att tillämpningen skall bero på domarens pröfning — man kan gerna säga på hans godtycke, då denna pröfning icke sker på grund af objektiva omständigheter, den större eller mindre skada, brottslingen åstadkommit, utan på hans rent personliga förhållanden, den tilltalades ålder, uppfostran, större eller mindre anlag för det onda. Det kan då lätt hända, att af två personer, hvilka begått enahanda brott under enahanda omständigheter, den ene kan gå fri, under det den andre blir straffad. Detta innebär en obestriddig orättvisa, som lätt kan gifva anledning till den uppfattningen, att icke alla äro lika inför lagen, en uppfattning som ingalunda kan tillfredsställa rättsmedvetandets och rättvisans fordringar.

Då frågan om vilkorlig straffdom debatterades vid det sjunde nordiska juristmötet, yttrade den framstående rättsläraren professor Hagströmer bland annat:

»Systemet har också en annan betänkelig sida, nemligen den rättsolikhet, hvartill det gifver anledning. Med skäl har man dragit sig för att vid vissa förseelser helt allmänt stadga straffrihet för den, som för första och andra gången förbryter sig. Institutets tillämpning skall alltså bero af särskilda personliga förhållanden, som ingalunda behöfva angifva någon skilnad i brottslig skuld. Man må emellertid aldrig så decideradt ställa sig på den teleologiska ståndpunkten, aldrig så uteslutande se i straffet en praktisk åtgärd i samhällets intresse, en ren opportunitetssak kan dock den straffande rättvisan icke bli. Alldeles åsidosätta rättfärdighetens kraf kan man

Om ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning.

(Forts.)

dock ej. Så till vida måste detta kraf — här som eljest inom rätten — göra sig gällande, att hvad som är lika skall draga enahanda rättsföljder med sig. Men huru låter det väl härmed förena sig, att af två brottslingar, som gjort sig skyldiga till lika svåra brott, den ene sättes in kanske för årtal i fängelse, den andre åter erhåller anstånd med straffet och slutligen fullständig frihet derifrån, endast därför att den ene, men icke den andre, är nog lycklig att kunna påräkna en tuktande uppfostran i sitt hem eller därför att den ene har en fast vistelseort, den andre ej, eller därför att den ene ej, såsom den andre, en gång förut i sitt lif suttit inne i fängelse o. s. v. En sådan oerbörd olikhet i behandlingen af alldeles lika svåra förbrytare lär icke kunna undgå att djupt sára det allmänna rättsmedvetandet.»

Samme talare började sitt anförande med att uttala den förhoppningen, att detta rättsinstitut, ehuru det upptagits i många länder, dock aldrig måtte införas i svensk lag. Jag hyser visserligen icke en så djerf förhoppning, men i hvarje fall torde vara säkert, att om detsamma nu infördes hos oss, detta skedde alldeles för tidigt. Vi hafva icke de förutsättningar, som fordras för att begagna institutet. Vi hafva först och främst icke något straffregister och för öfrigt äro vi icke tillräckligt omogna här i Sverige att taga rättsinstitut, som tanklöst framkastas.

För min del hyser jag många betänkligheter mot att omplantera i vår jord detta främmande rättsinstitut. Det öfverensstämmer icke med våra förhållanden, det öfverensstämmer icke med vårt folks rättsmedvetande, det öfverensstämmer icke med våra nu gällande lagar och författningar, hvilka måste totalt omarbetas, och vi hafva ingen kännedom om, hur det skall komma att verka i Sverige. Af de nordiska länderna är det endast Norge, som tillegnat sig den vilkorliga straffdomen, men Norge har, såsom vi veta, på många områden väl frisinade idéer, Norge, som har hos sig infört juryinstitutionen, hvilken jag hoppas aldrig måtte komma i fråga i Sverige. Norge torde icke vara något mönster för oss i fråga om rättsliga reformer.

Jag ber att få yrka bifall till min reservation.

Herr Leman: De, som genomläst min föreliggande motion och lagutskottets utlåtande, torde hafva funnit, att motionen grundar sig dels på den erfarenhet, som vunnits inom landet, särskildt genom fängelsepredikanternas berättelser, och dels på den erfarenhet, som erhållits genom beslut, fattade å de internationella kriminalistkongresserha, samt genom utländska lagstiftningar. Särskildt ber jag att få betona, att mitt förslag icke har den ringaste politiska färg, det är hvarken reaktionärt eller radikalt. Ofver allt, der frågan varit på tal, har förslaget omfattats af personer af de mest skilda politiska åsigter.

Alla, som tänkt sig in i frågan, hafva också varit eniga om, att något måste göras, särskildt för att ändra den nuvarande hufvud-

sakliga formen för frihetsstraffet eller det enkla fängelset, och der-
vid har man kommit till det resultat, att man måste å ena sidan
skärpa, men å den andra äfven mildra. Det tillhör det nya systemet
att fördöma de kortvariga fängelsestraffen och i stället införa hår-
dare straffarter, men det tillhör också systemet att stadga några
mildare straffbestämmelser.

Nu har den föregående talaren vänt sig mot den ifrågasatta
mildringen, men denna utgör en sådan hörnsten i systemet, att den
vunnit tillämpning i alla länder utom Finland, Danmark och Sverige,
och att det vore bättre att stanna vid de nuvarande förhållandena
än att göra ändringar i öfrigt, men icke medtaga denne mildring.

Den föregående talaren har, såsom man alltid kan göra, målat
en bild i svart, och jag skall be att få till bemötande upptaga några
punkter af hans anförande.

Han frågade: hur skall målsegaren känna sig tillfredsställd?
Denne har med besvär och möda anhängiggjort brottmålstalan och
den tilltalade får ändock icke något straff. Härpå svaras: i straff-
processen är det icke fråga om hämnd, utan det är staten, som
skipar rätt, och om staten anser, att straff i det föreliggande fallet
icke bör ifrågakomma, har målsegaren ingen befogad grund att klaga
deröfver. Meningen med den vilkorliga straffdomen är, att man icke
skall befolka fängelserna i onödan.

Vidare ansåg den föregående talaren, att vilkorlig straffdom ej
kunde ifrågakomma vid hela massan polisförseelser. Men det är just
beträffande dylika förseelser, som den vilkorliga straffdomen har en
vidsträckt tillämpning. Om t. ex. en stackars gumma glömt att
betala hundskatt och icke har medel att betala böterna, utan måste
komma i fängelse, så torde väl mot henne vilkorlig dom vara ganska
lämplig. Tidt och ofta få vi ock nya författningar, som sluta med
bestämmelser om bötesstraff och böternas förvandling i händelse af
fattigdom.

Det torde väl vara med humanitetens och rättvisans fordringar
mest öfverensstämmande, att de många fattiga, som oftast i följd
af okunnighet bryta mot föreskrifterna i dessa många författningar,
ej genast kastas i fängelse, utan i stället genom vilkorlig straffdom
påminnas om sina förseelser. Man har vidare sagt, att vi icke böra
taga exempel från utlandet, men icke böra vi alldeles isolera oss,
utan om vi från utlandet kunna hemta något godt, böra vi väl
taga det. Idén i förslaget är för öfrigt icke tysk, utan den är
fransk och belgisk, och särskildt i Belgien har den vilkorliga straff-
domen visat synnerligen goda resultat. Jag vill icke trötta kam-
marens ledamöter med någon statistik, utan vill endast meddela, att,
sedan vilkorlig straffdom införts i Belgien, en särdeles stor nedgång
visat sig i fråga om återfall i brott. Af hela antalet vilkorligt
straffdömda hafva endast tre procent återfallit i brott. Jag vill
dessutom fästa kammarens uppmärksamhet på, att det är en stor
sak, att domaren kan säga till en tilltalad: du har begått brott,

*Om ändring i
vissa delar af
gällande straff-
lagstiftning.*
(Forts.)

Om ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning. och jag varnar dig, men om du inom den och den tiden icke begår ny förbrytelse, slipper du straff för denna gång. Det är just detta straffhot, som visat sig hafva en så mäktig inverkan att förekomma nya brott.

(Forts.)

Jag skall icke upptaga kammarens tid längre; jag vill blott, innan jag slutar, uttala den åsigt, att det, enligt min tanke, är vida bättre, att hela förslaget faller, än att reservationen bifalles. För min del får jag emellertid värdsamt anhålla, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Herr Rudebeck: Då jag deltagit i ärendets behandling i utskottet och dervid anslutit mig till den mening, som utgör pluralitetens, ber jag få yttra några ord i frågan.

Jag kan naturligen icke vara blind för att många och afsevärda betänkligheter kunna uppställas mot införande af vilkorlig straffdom. Men långt ifrån att vilja måla en så bekymmersam bild af dessa betänkligheter, som den den förste talaren framstälde, håller jag före, att man kan genom införande af vilkorlig straffdom vinna mycket godt, och att man ingalunda får afvisa tanken på detta rättsinstituts införande hos oss utan en föregående noggrann och grundlig utredning. Omdömet om detta rättsinstituts fördelar och olägenheter beror mycket på, hvad man anser vara straffets ändamål och hvad man vill i första rummet med straffet vinna. Ställer man främst den kränktes rätt och anspråk på att gerningsmannen straffas, och gör man det med den långt drifna fordran, som den förste talaren, då medgifver jag, att tanken på vilkorlig straffdom blir motbjudande. Men gör man icke det, utan har man den uppfattningen om straffets ändamål — utan att därför hysa öfverdrifvet filantropiska åsichter — att det är att rätta den brottslige, och att straffet så mycket som möjligt bör vara i öfverensstämmelse med hvad som härför fordras, då vågar jag tro, att det är en synnerligen behjertansvärd fråga, som föreligger, då man skall besluta om värdet och betydelsen af s. k. vilkorlig dom.

Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att det här icke föreligger för Riksdagen att *nu* antaga eller icke antaga ett bestämdt lagförslag om införande af vilkorlig straffdom. Det torde icke vara möjligt att efter en kort öfverläggning inom kammaren utan föregående utredning och närmare kännedom om frågans hela innebörd bestämma sig härför. Icke heller kunde det vara möjligt för lagutskottet att åstadkomma en sådan utredning, och utskottet har icke heller föreslagit Riksdagen att bestämma sig för införande af vilkorlig straffdom, utan endast hemställt, att frågan må varda tagen under ompröfning af Kongl. Maj:t. Då reservanterna äro ense med utskottets öfriga ledamöter i allt hvad utskottet i öfrigt i ärendet hemställer och då frågan om vilkorlig straffdom står i sammanhang med de öfriga frågor, som motionerna beröra och om hvilka utredning skulle ske samt hvilka för den skull skulle underställas Kongl.

Maj:ts pröfning, så vågar jag säga, att jag knappast vet, huru man skulle kunna från utredningen utbryta det i saken i dess helhet ingående viktiga spörsmålet: vilkorlig straffdom. Af detta skäl anser jag, att, äfven utan att vara en bestämd anhängare af detta rättsinstitut — en fråga, som icke, såsom reservanternas förmena, är så lätt att för sig klargöra —, man icke bör motsätta sig att låta den nu samtidigt komma under en fullständig ompröfning. Visar sedermera utredningen och en på kunskap och erfarenhet grundad belysning af frågans innebörd, att detta rättsinstitut icke kan hos oss med fördel införas eller inpassas i våra rättsförhållanden utan genomgripande förändringar och betänkliga rubbningar, då må frågan få falla. Men att derförinnan fälla en förkastande dom öfver rättsinstitutet och motsätta sig en pröfning af skäl för och emot det samma, kan icke vara rätt och välbetänt. Gent emot reservanternas erinran, att man icke får grunda sitt omdöme på den åberopade statistiken, så må det visserligen vara sant, att man med försigtighet bör fästa sig vid det gynsamma resultat, som siffrorna visa, men i allt fall är man fullt berättigad att i statistiken finna god grund för den åsigten, att det rättsinstitut, hvarom nu är fråga, kan främja det viktiga mål, man vill dermed vinna. Då hufvudfrågan, som beröres i motionen, är af stor betydelse och behovet af en utredning derutinnan icke kan af någon motsägas, vore det en brist vid den hemställan, som skulle hos Kongl. Maj:t göras, om icke i den äfven inrymdes och betonades denna särskilda del af frågan.

På nu anförda skäl får jag yrka bifall till utskottets hemställan oförändrad.

Herr Hasselrot: Då jag ställt mig på samma ståndpunkt som min medreservant, herr Ölander, ber jag att, utöfver hvad han anför, få gifva några skäl för min uppfattning. Först och främst vill jag då påpeka, att den fråga, som föreligger, torde vara en af de viktigaste, som förevarit vid Riksdagen; den gäller nemligen hufvudsakligen att få en inskränkning af de kortvariga fängelsestraffen och införande af mera affiktiva straffarter. I denna del af frågan voro alla ense i utskottet, och jag har icke heller hört någon annan mening i kammaren. Det är endast en detaljfråga, den om vilkorlig straffdom, som skiljer oss åt. Den siste ärade talaren har påstått, att den står i det ovilkorliga samband med öfriga här berörda frågor, att den icke kan lösas derifrån. Jag har dock en motsatt uppfattning. Frågan om vilkorlig straffdom föreligger hos Kongl. Maj:t på grund af en framställning af fängvårdsstyrelsen. Kongl. Maj:t har således anledning att taga densamma under ompröfning äfven utan en Riksdagens skrifvelse. Men, säger man kanske då, hvad är det för ondt i att Riksdagen upprepar fängvårdsstyrelsens begäran och tager in denna passus i sin skrifvelse? Jo, deri ligger faran, att Riksdagen icke kan skriva till Kongl. Maj:t, utan att dervid inlägga sin uppfattning om det rigtiga i förslaget. Man binder sig visser-

Om ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning. *iligen icke så, att man är skyldig taga hvilket förslag, som än kommer, men en skrifvelse bör dock hafva den innebörd, att Riksdagen anser något i den riktningen böra göras. Och det anser jag, att man icke bör uttala för närvarande.*

(Forts.)

Går man nu till institutet i fråga, hvilket afser att öfverlemna åt domaren, huruvida en brottsling, särskildt vid mindre förbrytelser skall aftjena sitt straff eller slippa detta, om han under en viss, af domstolen bestämd tid, uppför sig utan klander, så synes mig detta gifva anledning till åtskilliga anmärkningar. Först vill jag likväl då erkänna, att man kan räkna upp en mängd fall, då detta skulle visa sig mycket gynnsamt, och det är likaså uppenbart, att ett sådant institut skall kraftigt motverka iteration. Såsom det nu är, vet den, som begår ett nytt brott, att han får straff endast för detta. Men om han vet, att han jemte det han straffas för ett nytt brott äfven får straff för ett föregående, så är ju straffhotet derigenom förökadt, och detta bör hafva till följd en minskad iteration. Men för denna fördels skull får man icke bortse från olägenheterna, och då vågar jag påstå, att från rättsmedvetandets synpunkt och från den förfördelades synpunkt kan man icke vara nöjd dermed. Om jag skymfas eller får ett slag, känner jag mig icke tillfredsställd med statens straffrätt, om domaren säger, att den, som gjort detta, väl dömes till t. ex. fängelse, men att han slipper detta straff, om han uppför sig väl två å tre år. Det är visserligen sant, att staten icke kan skänka efter den civila rättspåföljden, men det är mycket sällan man får ut något skadestånd af den dömda. Det kan icke verka fördelaktigt på det allmänna rättsmedvetandet, om straffet efterskänkes, och jag tviflar på, att det går för sig att tillämpa detta institut i de fall, der en enskild kan ause sig som den förfördelade. Det återstår då vissa smärre förbrytelser, men äfven i afseende å dessa kan det enligt min mening i allmänhet icke vara lämpligt, att staten skänker efter straffet, utan bör i regel hvar förbrytelse få sitt straff.

Äfven om, såsom nyss sades, iteration af brott minskas, så är det dock otvifvelaktigt, att de första gången begångna brotten förökas. Det är visserligen sant, att den brottslige icke på förhand säkert vet, om han slipper straff, men han har af hvad han ser dagligdags all anledning att antaga, att han slipper straff, blott han icke begår ett nytt brott. Dertill kommer, hvad den förste talaren kraftigt påpekade, att det skulle blifva olikhet i tillämpningen. Den ena domaren skulle släppa efter och den andre döma till straff. Särskildt skulle det blifva ytterst svårt för öfverdomstolarne att pröfva dessa mål. Der jury finnes eller i mål, der man icke får klaga, går det väl an, men huru skall man kunna uti protokollet konstatera och utreda alla dessa personliga detaljer, som visa, att den ene skall slippa, men den andre undergå straffet. Och huru skall öfverdomstolen komma till en riktig uppfattning i detta fall? Jag tviflar på, att det går för sig.

Man åberopar utlandets lagstiftning och hvad statistiken utvi-

sar. Den ene motionären, herr Kronlund, uppgifver, att institutet införts i en hel mängd länder. Egentligen är det dock blott i England, der det funnits länge. Man har der fredsdomaren. Denne har sedan gammalt haft rätt att i mål, som lyda under honom, efter eget bepröfvande falla eller fria. Alldeles på samma sätt gick det åtminstone förr till i polisdomstolen i Stockholm. När jag för många år sedan var auskultant der, var det en åkare, som fördes fram, därför att han tagit för hög lega. Han nekade, men polismästaren frågade då, hvem som gjort anmälan. Det var en trovärdig person, och åkaren fick plikta fem kronor. Sedan kom en annan in. Han erkände. »Jag har gjort det», sade han, »men jag har så och så länge varit åkare, utan att jag hittills gjort mig skyldig till någon förseelse.» »Ja», sade polisdomaren, »ni skall slippa nu, men låt bli att göra om det.» I sådana fall är ju institutet i fråga lämpligt, men helt annat blir förhållandet, då man kommer till verkliga förbrytelser. Detta rättsinstitut lär vara infördt, utom i England, i Sachsen, Portugal, Luxemburg, Neuchâtel och Genève, men allt detta på 1890-talet, och äfven Norge har antagit det, men först 1894. Man har således icke någon verklig erfarenhet att åberopa från dessa länder. Norge har för öfrigt visat en viss benägenhet att i moderna reformer gå kanske väl långt, och jag tror icke att dess exempel må mana till efterföljd. Jag tror, att man i vårt land väl kan åtminstone vänta någon tid, innan Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t uttalar sig för införandet af detta rättsinstitut. Kongl. Maj:t har ju frågan redan under ompröfning. En skrifvelse från Riksdagen kan då icke betyda annat, än att Riksdagen önskar ett sådant rättsinstitut.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Rudebeck: Endast några ord! Jag yttrade, då jag förra gången hade ordet, att jag insåg, det många betänkligheter kunde vara förenade med detta rättsinstitut, ehuru jag icke ville tillmäta dessa betänkligheter en sådan betydelse, som mina motståndare. Och jag vill ytterligare uppmärksamma, att motståndarne gått för långt i sina antaganden, då de söka skäl för sin mening. Den siste talaren tänker sig, att »dagligdags» skulle förekomma fall, då domaren begagnade sig af rätten till vilkorlig straffdom. Detta tror jag är för mycket sagdt. Vidare menade han, att det skulle vara betänkligt att öfverlemnna till domaren denna rätt.

Först och främst vill jag gennäla, att bedömandet af denna betänklighet naturligen förekommer under den begärda utredningen och torde derefter vid frågans slutliga afgörande böra närmare diskuteras.

Vidare vill jag framhålla, att enligt svensk lag domaren redan har sig anförtrodt att tillämpa fullt ut lika viktiga och ansvarsfulla bestämmelser, som de, hvilka måste åtfölja vilkorlig straffdom, och i ofantligt många fall att utöfva lika svår om ej svårare pröfnings-

*Om ändring i
vissa delar af
gällande straff-
lagstiftning.
(Forts.)*

Om ändring i rätt än den, som föranledes då vilkorlig straffdom skulle förekomma. *vissa delar af* Den olikhet, som kan uppkomma vid skiljaktig tillämpning af institutet vilkorlig straffdom, har sin fulla motsvarighet vid den olika tillämpning af lagbuden som latitudsystemet naturligen måste medföra, och talet om saknaden af fri bevispröfning må ej tillmätas allt för stor betydelse, om man betänker, hurusom fri bevispröfning i praktiken mer och mer gör sig gällande. Jag tror således icke, att man af hvad reservanterna åberopat kan hemta fullgiltigt stöd för antagandet, att institutet vilkorlig straffdom icke skulle passa för våra förhållanden.

(Forts.)

Herr Wieselgren: Jag ber att få göra en rättelse i ett yttrande af lagutskottets ordförande, då han sade att fängvårdsstyrelsen framställt denna fråga till regeringens öfvervägande. Det är icke så; det är endast styrelsens chef, som så gjort, och icke embetsverket. Af en särskild anledning fann jag mig föranlåten fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på några för fängvården beaktansvärda förhållanden, och jag gjorde detta i det memorial, som af den ärade utskottsordföranden åsyftades.

Det har sagts, att man borde betänka sig mycket allvarligt, innan man fäste sig vid frågan om införande i vår lagstiftning af vilkorlig straffdom, hvilken man förmenat vara en utländsk sak, som icke passade för våra förhållanden. Jag har dock sysselsatt mig med tillräckligt djupgående forskningar i den svenska kriminalrätten — under förarbetena för en svensk fängvårdshistoria — för att härom våga hysa en annan mening. Mot dem, som anse att vilkorlig straffdom är en utländsk planta, som icke har någon rot i Sverige, vill jag därför påstå, att det icke är så, utan att på 1600-talet vilkorlig straffdom här i landet mycket ofta förekom. Den, som vill göra sig besvär att genomgå 1600-talets domar, skall finna att så var förhållandet; jag har sett mångfaldiga utslag från den tiden, då detta nyupptäckta institut tillämpats i gamla Sverige. Men med 1734 års lag upphörde det. Dock finnes ännu i dag en form af vilkorlig straffdom i svensk rätt, nemligen i den administrativa rätten och i lagen om straff för embetsbrott af prest. En form af den vilkorliga domen är nemligen den så kallade *varningsdomen*, och, som bekant, är *varningen* en form för straff i dessa delar af vår lagskipning. Men dessutom ber jag få upplysa, att den vilkorliga straffdomen, ehuru den icke finnes i vår strafflag af 1864, likväl praktiseras sedan många år tillbaka af våra poliskamrar och andra polismyndigheter. Den ärade ordföranden i lagutskottet talade sjelf om ett exempel på sådan vilkorlig straffdom. Och det tillvägagångendet är något, som oupphörligt anlitas; ty förhållandena kunna ställa sig så gränslöst upprörande, att hvarje polischef med hjerta i bröstet måste, antingen han vill eller icke, tillämpa denna form för straffdom. Det händer ju så ofta, att unga pojkar från gatan vid sitt inställande inför polisen måste väcka det djupaste medlidande. De hafva, ofta utan

egen förskyllan, vant sig att taga exempel från håll, som långt ifrån äro de bästa; de hafva utan tillsyn sprungit omkring och gjort pojkestreck — det har tills de fylt 15 år gått utan vidare påföljd; men så en dag göra de detsamma — och det, som var pojkestreck i går, är ett brott i dag. Då skulle lagen lägga sin straffande hand på desse pojkvaskar för det de, sedan de fylt det ödesdigra ålders-talet, hafva upprepat hvad de i går kunde strafflöst företaga. Det är under sådana förhållanden ganska vanligt, att polismyndigheterna just praktisera den vilkorliga straffdomen med ett barskt: »Ni har gjort detta; och om ni vågar upprepa det, skall det eller det straffet drabba er; men för denna gång skall nåd få gå för rätt.» Och, der frågan om åtalet beror på målseganden, ställer ej sällan den i sin känsla för de små förbrytarne verkligt aktningssvärde polismannen till honom spørsmålet, om han väl har något emot, att åtalet under-låtes? Det har målseganden vanligen icke. Men det går dock icke alltid så till. Nog skulle jag kunna såsom bevis härför för kam-maren framställa ett åskådningsmaterial, som skulle visa, huru små pojkar för mer eller mindre okynniga tilltag insatts i fängelse; och visst är, att det skär en i hjertat att se dem an såsom fångar. Här i Sverige hafva vi dock åldersgränsen för den kriminala ansvarig-heten så hög som 15 år. Men jag stod en gång i ett utländskt kvinno-fängelse, som visades mig af vederbörande direktör; en liten flicka kom derunder och stälde sig bredvid mig. Jag trodde det var ett barn till någon af tjenstemännen, — men jag fick den upplys-ningen, att det var *en fånge*. Fången, den lilla flickan, var elfva till tolf år, men såg ut som om hon varit mellan sex och sju år. Direktören upplyste mig om, att de ofta fingo in sådana små barn. »De dömas», sade han, »för lifvet! Vi kunna icke emot dem utöfva någon straffbehandling. De äro barn och måste tagas såsom sådana. Följden blir, att de hafva det bra i fängelset, de slita icke ondt, utan hafva det vida bättre än både i hemmet och på gatan. De fatta tillgifvenhet för oss, och sedan de frigifvits, längta de åter hit. Omöjligt är att bibringa dem någon åsigt om faran eller skammen af fängelset, om det hot, straffet innebär. De äro förlorade!» Faran härför är ju icke så stor hos oss, sade jag, som i de länder, der man satt straffbarhetsgränsen vid tio år, men den är ändå till-räckligt stor.

Det är icke något lyckligt förhållande, att man kastar in så mycket folk som möjligt i fängelserna; och jag påstår, att det är egentligen detta, som svårast tynger den svenska fängsvården. Huru skall den kunna komma till rätta med dessa massor af folk, som väl insättas i fängelset, men icke hafva någon känsla af, att de hafva något der att göra? Det är ysterst vanligt, att man vid besök i fängelserna på tillfrågan rörande anledningen till en fånges dervaro, erhåller svaret: »jag har intet ondt gjort.» Huru är det möjligt, att åstadkomma skuldmedvetande hos en fånge, som på god tro förklarar, att han ingenting gjort, som vore straffvärdt? Det är

Om ändring i
vissa delar af
gällande straff-
lagstiftning.
(Forts.)

Om ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning.

(Forts.)

ju dock på uppväckandet af hans skuldmedvetande, som hela arbetet på hans förbättring är fotadt. Dessa, som gå ut ur fängelset med känsla af, att de varit der, behuru de intet ondt gjort, dessa tusental, som flere eller färre dagar varit der för små förseelser, skola naturligtvis icke underlåta att, då de komma ut, i möjlig mån paralysera den uppfattning af vanheder och skam, som ännu i vissa kretsar vidhäftas fängelsestraffet, genom att omtala, hvari deras undergångna straff bestått. Om det straffet hörde vi nyss så allvarliga ord yttras af en ärad lagutskottsledamot; och nog skulle hvad han sade ega stor betydelse, om vi blott kunde verkställa det der straffet, så att det vunne rätta proportioner i den straffades egen erfarenhet. Men det är detta, som icke är möjligt; och, mina herrar, är det meningen, att vi skola lagstifta om annat än ord, så måste vi sannerligen se till, att straffet, som ådömes, också är ett straff, men icke, såsom nu, blott så benämnas; ty de korta frihetsstraffen uppfattas just icke såsom straff från någon annan sida än domarens och lagbokens. Det är en svår olägenhet, inför hvilken hela den kultiverade världen står, att vi icke kunna åstadkomma ett verkligt strafflidande genom de små, kortvariga frihetsstraffen. Att sitta instängd några dagar, hvarunder man får underhåll och kost, såsom lagen bestämmer, plär hvarken ingifva känsla af något strafflidande eller väcka något skuldmedvetande. Hvad betyder då den straffverkställighet, som på detta sätt utöfvas? Vi bygga fängelser för kolossala summor, anställa vid dem all nödig fångvårdspersonal, som genom en ansträngande tjenstgöring utslites — men straffet är en fiktion, det kan icke verkställas i alla de fall, der ingen möjlighet af vare sig straffbehandling eller strafflidande förefinnes.

Jag tillåter mig vidare påpeka, hurusom den latitudinära strafflagstiftning, vi här i landet ega, är vida mer betydelsefull i fråga om domarens magtutöfning, än någonsin den lilla omständigheten, att han skulle kunna fälla en vilkorlig dom. Det finnes kanske ingen i Sveriges land, som såsom jag är i tillfälle att se, huru den latitudinära strafflagskipningen verkar; och min erfarenhet är, att man allt skulle kunna med hänsyn till den sätta åtskilliga frågetecken rörande verkningarna af domarens magtutöfning. Men sannerligen det behöfves i fråga om en så ringa ting, som detta är.

En af de ärade reservanterna säger, att den förfördelades åsigt här vid lag skulle hafva så stor betydelse, att man icke borde mot hans ansvarspåstående tillåta, att en vilkorlig dom fälles. Jag får på det bestämdaste protestera mot en så reaktionär uppfattning af strafflagstiftningen och strafflagskipningen. Det fans en tid, då rättsskipningen icke var annat än ett utkräfande af hämnd; men de dagarne äro länge sedan förbi, då man kunde låta det bero på den förfördelades åsigt, om eller huru straffet borde utfalla. Skulle han ega bestämmanderätt i det ena fallet, måste han väl äfven ega en sådan rätt i det andra. Om en förfördelad anklagar någon för att hafva begått det eller det brottet emot honom, och senare, när

domen öfver hans vederdeloman blifvit fäld, yrkar på straffets skärpanande, emedan *hans* hämndbegär, *hans* rättsbegrepp icke blifvit tillfredsstäldt, skulle man äfven häri tillerkänna honom vitsord? Icke lär väl någon gå in på så föräldrade och så förkastliga straffmätningsteorier? Den ärade reservanten torde vara den förste att tillbakavisa sådant tal; men gör han det i senare fallet, bör han äfven göra det i det först nämnda.

Då han vidare omnämnde, att straffets afskräckande inflytelse skulle förminsкас genom användning af detta sätt att döma, synes han mig hafva bra litet följt med erfarenheten från de senare årens strafftillämpning i hithörande fall. Jag tror för min del, att det största antalet straff, komparabla med nu ifrågavarande, för länge sedan upphört att ega den allra minsta afskräckande inverkan. Såsom bevis på, huru föga dessa straff verka afskräckande, ber jag få omtala, hvad som förekommer i en för ett par månader sedan till fängvårdsstyrelsen inkommen berättelse för det förflutna året från en af rikets fängelsedirektörer. Han uppgifver bland annat, att en person — namnet är utsatt, men jag förbigår det — i samma fängelse hade varit för bötesförvandling intagen tillsammans 217 gånger. Mannen är 44 år gammal. Här af kan man ju utan svårighet beräkna, hvilket afskräckande inflytande undergåendet af dessa straff besitter.

Ett skäl, som anfördes af den ärade ordföranden i lagutskottet, var det, att denna metod med vilkorligt domfällande blott kunde användas i länder, der domstolen utgjordes af jury. Jag vill då erinra, att, så vida jag icke är allt för illa underrättad, metoden icke användes i sådana mål, som afdömas genom jury, utan blott i fråga om små förseelser, som icke komma under juryns bepröfvande, utan afdömes af vederbörande polismyndighet eller polisdomstolar, som icke äro anordnade efter jurysystemet.

Jag vill icke längre upptaga kammarens tid. Med hvad jag sagt, har jag endast velat påpeka, att vi enligt min öfvertygelse icke böra stanna på den ståndpunkt, reservanterna intaga; och jag tror för öfrigt, att det i närvarande stund vore alldeles omöjligt att rösta för reservationen, då reservanterna icke framlagt något formuleradt förslag, utan endast angifvit sin mening. Kammaren är icke i stånd att bedöma denna mening, då den icke finnes återgifven verbotim i någon »kläm».

Herr Hasselrot: Jag skall först bedja få undanrödja den siste ärade talarens formella betänkligheter och dervid påpeka, huru jag tänkt mig förslag till beslut i ämnet kunna formuleras, hvilket jag för öfrigt redan förut för herr talmannen omnämnt. I utskottets kläm förekomma orden: »dels huruvida vilkorlig straffdom lämpligen må vid ringare brott och förseelser i vår svenska rätt införas». Det är helt enkelt dessa två rader, som skulle uteslutas; för öfrigt är min hemställan alldeles lika med utskottets.

Om ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning.
(Forts.)

*Om ändring i
vissa delar af
gällande straff-
lagstiftning,
(Forts.)*

Hvad nu sjelfva saken beträffar, vill jag endast tillåta mig att med ett par ord bemöta hvad den siste ärade talaren anfört. Hela hans framställning gick, så vidt jag förstod, hufvudsakligen ut på att visa befogenheten af de vilkorliga straffen derigenom, att i fängelserna intages en så stor mängd minderåriga förbrytare, att det icke låge något för dem afskräckande i straffen, äfvensom att, då någon här upprepade gånger undergick förvandlingsstraff, detta icke verkade på något sätt såsom straffbot. Men är icke hufvudsakliga ändamålet med den skrifvelse, hvarom jag är ense med utskottet, just att undanrödja alla de olägenheter, hvarpå denne talare byggt försvaret för det vilkorliga domfällandet? Få vi blott effektiva straff, som kunna verka afskräckande, och få vi, der sådant finnes lämpligt, passande affiktiva straff i stället för de kortvariga fängelsestraffen, så förfaller, så vidt jag förstår, hela den basis, hvarpå talaren grundade sin bevisföring. Det är icke så, som herr Wieselgren anser, att dessa båda saker stå i ovilkorligt samband med hvarandra. Tvärt om synes det mig, att man genom att jemväl antaga principen om vilkorlig straffdom på samma gång man förklarar sig önska strängare straff för vissa förbrytelser, med den ena handen släpper hvad man gifver med den andra. Han sade vidare, att om det vore svårt för de svenska domarne att välja mellan alternativen att straffa eller släppa, så är det icke svårare än hvad domarne i afseende å latitudsystemet och en mängd andra förhållanden hafva att öfvervinna. Men då han erkänner, att det vilkorliga domfällandet verkligen blefve svårt, hvarför då i onödan lägga på domarne en ytterligare svårighet, som icke är behöflig? — Jag vidhåller mitt förut framställda yrkande.

Herr Unger: Det är naturligtvis ganska svårt att afgöra, om fördelarne eller olägenheterna af vilkorliga straffdomars införande hos oss, under våra nuvarande förhållanden och med vår domstolsförfattning, äro större, de ena eller de andra; jag vill icke ens nu inlåta mig på ett försök att afgöra det spörsmålet, men jag vill blott varna emot förhastade slutledningar af den åberopade statistiken. Man må icke taga följderna af denna straffreform så goda, som de visa sig vid första påseendet, enär denna statistik blott visar sådana återfall, som egt rum under frestetiden, om jag så får kalla den. Man må besinna, att under denna tid söka de vilkorligt dömde helt naturligt nog akta sig för återfall, men då tiden är ute, kunna de börja om på nytt, och göra det nog ock i stor omfattning, ehuru statistiken derom ej lemnar någon upplysning. Dermed må nu vara huru som helst, så finner jag det naturligt, att kammaren skall hafva ganska svårt att bestämma sig nu. Endast efter en vida grundligare utredning, än den som nu egt rum, torde man kunna bestämma sig för det ena eller det andra systemet, och jag kan omöjligen förstå herr Lemans förmenande, att dessa båda frågor, om straffens större effektivitet och införandet af vilkorliga

straffdomar, nödvändigt höra tillsammans. Det är ju icke meningen med dessa affliktiva straff, att de skola göras så drakoniskt stränga, att man i sammanhang dermed behöfver finna en utväg att mildra de ådömda straffen. Då nu dessa frågor, så vidt jag förstår, icke stå i onedelbart sammanhang med hvarandra, och hela kammaren skänker sina liffiga sympatier åt herr Lemans motion i öfrigt, nemligen så vidt den åsyftar att få dessa ömkliga, sentimentala straff ersatta med mera effektiva, anser jag, att man icke bör försvåra lösningen af sistnämnda fråga genom sammankoppling med den om vikorliga straffdomar, och för att ju förr desto hellre komma till en bättre strafflagstiftning, än den vi nu hafva, ansluter jag mig till reservanternas yrkande, att frågan om vilkorliga straffdomar måtte ur skrivelsen uteslutas — en fråga, som ju när som helst kan komma upp igen. Det är en fråga, som för öfrigt tål moget öfvervägande, men som i detta sammanhang skulle försvåra och fördröja den frågas lösning, för hvilken vi alla ifra, att få bort dessa allt för milda straff, som mången brottsling skrattar åt — några dagars fängelse. hvarunder han får hvila sig från arbete och omsorger samt utan försakelse underhållas på det allmännas bekostnad. Vid sådant förhållande yrkar jag bifall till reservanternas förslag.

Om ändring i vissa delar af gällande strafflagstiftning.
(Forts.)

Herr Wieselgren: Nog står denna fråga om vilkorlig straffdom i nära sammanhang med frågan om straffens försvårande — det är alldeles onekligt; ty meningen är ju i första rummet att undvika att kasta in i fängelset en mängd förbrytare, som gjort sig skyldiga till smärre förseelser och för hvilka straffet icke kan bestämmas annat än till en bagatell. Nu söker man att med den varning, som genom den vilkorliga domen gifves dem, dels afskräcka dem från iteration och dels, om de skulle återfalla, att göra det då utkräfdas straffet kraftigare och långvarigare. Ty det är på frihetsstraffens långvarighet, som straffhotet hos denna straffart beror. Det är ju således alldeles påtagligt, att frågan om vilkorlig straffdom står i det närmaste sammanhang med den fråga, som föreligger, den, att straffen må göras mer effektiva.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Ölander*, att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med den förändring, att orden: »dels huruvida vilkorlig straffdom lämpligen må vid ringare brott och förseelser i vår svenska rätt införas» uteslötes.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller, hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 69, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den af herr Ölander föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 49;

Nej — 29.

Om ändring i gällande bestämmelser angående förvandling af böter, som dömts enligt värnpligtslagen.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 29 sistlidne april och den 2 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 70, i anledning af väckt motion angående ändrade straffbestämmelser i värnpligtslagen.

Herr Asker: Då denna fråga förelåg till afgörande vid 1893 års riksdag, biföll Första Kammaren utan votering lagutskottets då gjorda hemställan om en skrivelse till Kongl. Maj:t i samma syfte, som den nu föreliggande motionen afser. För min del kan jag icke finna annat, än att en utredning af hit hörande frågor skulle medföra en väsentlig förändring och förbättring af rättsordningen i detta afseende och tillika bringa ordning och reda i förvaltningsbestyren, särskildt med de årligen återkommande »bostadsuppgifterna». Då jag nu är af den öfvertygelse, att förvandling af böter för en så ringa förseelse som uteblifvande från mönstring icke står i naturligt förhållande till förseelsens beskaffenhet, och då jag af egen erfarenhet kan vitsorda, att nu gällande bestämmelser angående straff för förseelser mot värnpligtslagen medföra en långt tyngre och besvärligare skriftvexling, än som med en ändrad rättsordning skulle vara behöflig, får jag, med åberopande i öfrigt af de skäl, som af reservanten från Andra Kammaren herr Ohlsson och de med honom instämmande anført, vördsamt hemställa om bifall till reservationen, eller att Riksdagen måtte i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i hvad mån, till åstadkommande af rättelse i det af motionären anmärkta missförhållande, nu stadgade bötes- och förvandlingsstraff för förseelser mot värnpligtslagen må kunna afskaffas eller mot andra lämpliga straffarter utbytas, samt att Kongl. Maj:t derefter, så fort ske kan, ville för Riksdagen framlägga de förslag, till hvilka utredningen finnes föranleda.»

Herr Boström, Filip: Jag har blifvit förekommen af den föregående talaren. Anledningen hvarför Andra Kammaren 1893 afslog det skrifvelseförslag, Första Kammaren på lagutskottets tillstyrkan antagit, var den, att den dåvarande mäktige herr Danielson ansåg värnpligtslagen vara så ny, att det icke vore skäl genast i början begära en ändring i det af motionären berörda hänseendet. Erfarenheten från de år, som sedan dess förflutit, visar, att betänkligheterna mot bötesansvar för förseelser mot värnpligtslagen varit väl grundade. Under sådana förhållanden tror jag verkligen det vore skäl, att en skrifvelse af kammaren beslöttes i öfverensstämmelse med det beslut, som fattades 1893. Nu säger lagutskottet, att det icke kan vara skäl att härom skriva till Kongl. Maj:t, då, enligt hvad utskottet tror sig veta, en utredning i ämnet företagits af chefen för generalstabens, och frågan ligger på Konungens bord. Utskottet har emellertid icke underrättat Riksdagen, när denna utredning gjordes, men, så vidt jag har mig bekant, var det ganska länge sedan denna verkställdes af chefen för generalstabens, och det förefaller sålunda, som om Kongl. Maj:t icke tänkte att på grund af densamma företaga någon åtgärd, ledande till ändring af dessa förhållanden. Det är med anledning häraf och då jag liksom den föregående ärade talaren funnit, att värnpligtslagen vid dess tillämpning vållar en mängd svårigheter och oegentligheter, som jag tillåter mig att liksom han yrka bifall till reservationen. Jag ber emellertid att på samma gång få säga, att ehuru jag framställer detta yrkande. kan jag likväl icke i allt dela de åsikter, som i motiveringen till skrifvelseförslaget af motionären anförts på sid. 33 och 35. Han uttalar på sid. 33 sin önskan om böternas borttagande såsom ansvarspåföljd för försummad inställelse vid mönstring. Från de civila myndigheternas sida vore nog en sådan förändring i allo önskvärd, men med afseende på militära förhållanden torde svårigheter uppstå, om nuvarande bestämmelser rörande mönstringarne skulle förändras. Ehuru jag således icke i allt instämmer i motiveringen, yrkar jag bifall till skrifvelseförslaget.

Herr Hasselrot: Ja, om kammaren har särskild lust att mer eller mindre i onödan aflåta skrivelser till Kongl. Maj:t, möter det naturligtvis icke hinder att äfven i denna fråga göra det. Jag tillåter mig dock påpeka, först och främst, att kammaren genom sitt beslut angående näst föregående ärende förklarar sig ämna ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, med anhållan, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida icke de kortvariga fängelsestraffen må kunna ersättas med andra straff. I detta ligger således alldeles uppenbart en tanke på nu ifrågakarande bötesansvar, och hvad mer är: i lagutskottet har blifvit upplyst, att till följd af förhandlingarne vid 1893 års riksdag en utredning i ämnet verkstälts på befallning af chefen för landförsvarsdepartementet, och det är alldeles icke så, som den näst föregående talaren

Om ändring i gällande bestämmelser angående förvandling af böter, som ådömts enligt värnpligtslagen.

(Forts.)

Om ändring i förutsatte, att frågan af regeringen öfvergifvits. Den har blifvit gällande bestämmelser angående förvandling af böter, som dömts enligt värnpligtslagen.
(Forts.)

öfverlemnad till chefen för sjöförsvarsdepartementet för att efter den gemensamma behandling, som finnes erforderlig, föredragas inför Kongl. Maj:t. Frågan är sålunda under utredning hos Kongl. Maj:t. Om Riksdagen då vill ingå med en skrifvelse i ämnet, har jag för min del ingenting deremot, men jag tror dock, att den är obehöflig. Vi hafva i år skrivit fullt så mycket som kan vara lämpligt, för att icke nu böra öka skrivelsernas antal med en som icke är behöflig. Jag anhåller således att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Leman: I det jag i allt instämmer med de två förste talarne, ber jag i anledning af lagutskottsordförandens yttrande få anmärka, att just den omständigheten, att kammaren behagat bifalla den af mig väckta motionen, synes mig böra föranleda att en skrifvelse aflätes i ämnet. Om det, sedan frågan blifvit väckt, icke sker, skulle man deraf lätt komma till den uppfattningen, att Riksdagens åsigt vore, att, beträffande förvandling af ifrågasvarande bötesstraff, nu gällande föreskrifter skulle tillämpas.

Då jag likväl antager, att kammarens ledamöter, om de varit i tillfälle att inhemta, hvilken mängd personer för förseelser mot värnpligtslagen komma i fängelse, skola finna det i hög grad önskligt, att åtgärder vidtoges till förhindrande af att fängelserna i så stor omfattning måste öppna sina portar för landets värnpligtige, yrkar jag bifall till reservanternas förslag.

Herr Dickson: Jag delar herr Hasselrots åsigt och ber att mot skrifvelseförslaget särskildt få anmärka, att det ifrågasätter antingen afskaffandet eller utbytandet mot andra straff af de i värnpligtslagen stadgade böter och förvandlingsstraffen. Det föreslår således bland annat, att förseelse, bestående i underlåtenhet att inställa sig vid inskrifning, vapenöfning eller münstring, skulle kunna vara helt och hållet straffri, en tanke som Riksdagen alls icke bör uttala. Det ifrågasätter också, att för sådana förseelser bötesansvaret skulle afskaffas, hvilket jag ej heller tror vara lämpligt. Om detta straff bör finnas, bör det kunna användas här, ty att t. ex. för alla dessa förseelser stadga disciplinstraff komme att för de sakfælde blifva betydligt mer strängt och betungande samt äfven i tillämpningen ställa sig dyrare. Jag instämmer därför i det af herr Hasselrot framställda yrkandet.

Herr Boström, Filip: I anledning af den anmärkning, den siste ärade talaren framställt, ber jag att så till vida få ändra mitt yrkande, att skrifvelseförslaget måtte erhålla följande lydelse:

Att Riksdagen i anledning af förevarande motion måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i hvad mån nu stadgade bötes- och förvandlingsstraff

för förseelser mot värnpligtslagen må kunna mot andra lämpliga straffarter utbytas, samt att Kongl. Maj:t derefter, så fort ske kan, ville för Riksdagen framlägga de förslag, till hvilka utredningen finnes föranleda.

Om ändring i gällande bestämmelser angående förvandling af böter, som dömts enligt värnpligtslagen.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande utlåtande yrkats: 1:o att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o af herr *Asker*, att kammaren måtte afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i herr Ohlssons vid utlåtandet afgifna reservation; och 3:o af herr *Boström, Filip*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga sistnämnda förslag med den ändring, att dels orden »till åstadkommande af rättelse i det af motionären anmärkta missförhållande», dels ock orden »afskaffas eller» uteslötes.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af herr Boströms yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 70 och antager det förslag, som innefattas i den af herr Ohlsson vid förevarande utlåtande afgifna reservation, med den af herr Filip Boström föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 46;

Nej — 24.

*Om ändrade
bestämmelser
rörande af-
och tillträde
af ecklesiastika
boställen.*

Föredrogs å nyo lagutskottets den 29 nästlidne april och den 2 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 72, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser rörande af- och tillträde å ecklesiastika boställen.

Herr Sörensson: Då kammarens förhandlingar varit så långvariga både under gårdagen och i dag, skall jag endast helt kort upptaga kammarens tid.

Den af mig väckta motionen åsyftar en förbättring af de bestämmelser, som nu gälla med afseende på tillträdet af ecklesiastika boställen. Lagutskottet har afstyrkt denna motion på uteslutande formella skäl, hvilka efter mitt förmenande äro mycket svaga. Det har icke tagit någon hänsyn till de materiella skäl, hvilka, efter hvad jag kan förstå, tala ganska kraftigt för motionen. Utskottets första skäl är, att jag, i likhet med förslag till ecklesiastik boställsordning, begagnat det ej förut i svensk lag använda ordet »löningsboställen»; men det hade icke behöft afskräcka utskottet från att tillstyrka, hvad jag hufvudsakligen åsyftade, eller en skrifvelse i ärendet. Jag har i öfverskriften använt uttrycket ecklesiastika boställen, och det torde innefatta både det slag af boställen, som i förslaget af år 1894 äro framställda, nemligen löneboställen och bostadsboställen. Således behöfver det icke vara någon tvetydighet i detta hänseende, i synnerhet som jag sagt att »med afträde å de löningsboställen, som skola vara i författningens ordning utarrenderade, förhållas efter allmän lag», och att således derifrån äro undantagna alla de boställen, som brukas och bebos af löneinnehafvare.

Hvad det andra skälet beträffar, att det saknas bestämmelsen om, huruvida den ifrågasatta föreskriften skulle ega tillämpning äfven för de nuvarande boställshafvarne, så är tydligt, att så icke kunde vara meningen. Det är en allmän rättspraxis, att en lag icke har retroaktiv verkan, och det borde ju icke heller denna hafva, ty derigenom skulle de nuvarande innehafvarnes rätt ovilkorligen kränkas.

Med afseende på det tredje skälet, som lagutskottet haft för sitt afstyrkande, var det mig ej obekant, att det är en föreskrift eller landssed på vissa håll, att afträdaren har rätt till den skörd, som faller af det höstutsäde, hvilket han före afträdandet verkställt. Denna landssed lär finnas i Skara stift, i Linköpings och äfven i Visby stift, och synes, hvad förstnämnda stift beträffar, hafva stöd i en kongl. resolution, men är alldeles opraktisk. Det är tydligtvis alldeles olämpligt, att den, som afträder ett boställe den sista april, skall hafva rättighet att skörda vintersäden i juli eller augusti och inberga och uttröska den och således hafva rättighet till husen flera månader, efter det den nye innehafvaren der inflyttat med allt sitt bohag och sina kreatur. Denna landssed visar bäst behofvet af en förändring. Alla dessa skäl äro således, menar jag, mycket

svaga och hade lätt kunnat öfvervinnas, om utskottet med litet god vilja föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t, deri de otydligheter, som vidlåda min motion, vore undanröjda, och hvari begärdes en utredning med lagförslag i det syfte, jag föreslagit. Det torde icke vara utskottet obekant, att alla förslag till ecklesiastik boställsordning, som afgifvits 1879, 1888 och 1894 allesammans just hafva innehållit de bestämmelser, som jag nu föreslagit, och detta torde bevisa, att sådana bestämmelser äro så nödiga, att man icke på blott formella skäl bör afslå en motion i ämnet. Det är tydligt, att det icke spelar någon vidare vigtig roll, om motionen godkännes i år eller ett annat år, men ärendet måste, såsom berörande presterskapets privilegier, gå till kyrkomötet, och det sammanträder i år. Visserligen har kyrkomötet 1893 redan medgifvit förändring af 13 § i presterskapets privilegier, men huruvida detta skulle kunna tillämpas äfven härpå, vet jag icke. Till bevis för hvad jag har framställt såsom motiv för en förändring i detta hänseende, vill jag nämna, att nu, då vi hafva den 5 maj, har en mycket stor del af värbetet utförts i södra delen af landet. Emellertid, i det skede, frågan för närvarande befinner sig, och då riksdagsarbetet så långt framskridit, anser jag icke skäligt att yrka återremiss för att få frågan behandlad, så att man kunde få en skrifvelse till stånd, utan jag anser, att den kan komma igen till ett annat år, och skall jag därför icke göra något yrkande i detta hänseende.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 27 och 29 nästlidne månad bordlagda utlåtande n:o 8, öfver väckta motioner om ändring af kongl. förordningen den 24 oktober 1885 angående handeln med vin, maltdrycker m. m.

*Ifrågasatt
ändring af
förordningen
ang. handeln
med vin, malt-
drycker m. m.*

Herr Boström, Filip: Ehuru jag föreställer mig, att Första Kammaren vidhåller den ställning till denna fråga, som kammaren intagit vid flera föregående riksdagar, skall jag tillåta mig med några ord beröra den ställning, jag personligen och utskottet i sin helhet till densamma intagit. Jag har så mycket mera skäl att göra det, som till mig ankommit protokollsutdrag från kommunalstämmor i en stor mängd kommuner i vissa provinser, der kommunalstämmorna enhälligt instämt i de framställningar för nykterhetens befrämjande, som under Riksdagen väckts i Andra Kammaren. Utskottet har emellertid icke kunnat gå in på det nyss upplästa beslutet från Andra Kammaren. Andra Kammaren har nemligen nu liksom föregående år ställt sina fordringar på en förändring af denna lagstiftning på en sådan basis, att, efter mitt förmenande, det kan

*Ifrågasatt
ändring af
förordningen
ang. handeln
med vin, malt-
drycker m. m.*

(Forta.)

dröja ofantligt länge, innan svenska Riksdagen kan vara villig att ingå på en sådan. Så har Andra Kammaren velat lägga alkoholhalten till grund för olika behandling i lagstiftningsväg af svagare och starkare maltdrycker och för sin del beslutit hemställa om, att, beträffande dessa senare, bestämmelserna måtte i tillämpliga delar bringas i närmare öfverensstämmelse med lagstiftningen för bränvin. I detta hänseende har Andra Kammaren, och särskildt ordföranden i det nämnda kammares tillfälliga utskott, som behandlat frågan, glädt sig åt det utlåtaende, som i Norge afgifvits af en komité, som på Stortingets föranstaltande tillsatts, och som föreslagit att öfvergå från maltdrycksbeskattning till alkoholbeskattning. Denna »indstilling» föreligger nu för norska regeringen och innebär en fullständig omreglering af denna lagstiftning. Denna komité föreslår, att alkohol skall beskattas med 2.90 per kilogram. Denna beskattning skulle uppgå till ett värde af 14 kronor per hektoliter eller ungefär varans värde. Inom hvarje bryggeri skulle det anordnas kontroll. Kontrollörer skulle anställas, och dessa kontrollörer skulle af staten bekostas. För Norge med dess 56 bryggerier skulle denna kostnad komma att uppgå till 114,000 kronor. Tager man då i beräkning Sveriges 516 bryggerier, skulle ensamt kontrollörskostnaden uppgå till en så afsevärd summa som 1,300,000 kronor. Det är ju alldeles gifvet, att man kan med nuvarande instrument bestämma alkoholhalten på dessa varor, och det visar sig, att om kemister och bildade personer få i uppdrag att sköta denna kontroll, kan densamma på ett tillfredsställande sätt utföras. Men huru skall denna kontroll tillgå i vårt vidsträckta land? Skulle man låta t. ex. länsmännen verkställa skötseln af så delikata instrument som dessa, så är det alldeles gifvet, att resultatet af denna kontroll skulle blifva synnerligen dåligt och att ingenting skulle vinnas dermed. Andra Kammaren har dessutom föreslagit, att vin- och maltdrycksförordningen skulle omstöpas i öfverensstämmelse med gällande bränvinslagstiftning. För min del tror jag, att äfven om det i viss mån vore för nykterheten fördelaktigt, skulle det komma att hafva ganska svåra olägenheter med sig, derigenom att de mindre bryggerierna blefve fullständigt ruinerade på de störres bekostnad. Jag tror äfven, att vi icke äro på långt när färdiga att gå in på en sådan lagstiftning, och den lagstiftning, som Norge sista året vidtog, synes visst icke vara lockande för svenska Riksdagen att följa. Då nu emellertid utskottet icke kunnat, på grund af Andra Kammarens beslut, tillstyrka kammaren att antaga en skrifvelse i detta hänseende, vill utskottet visst icke dermed hafva sagt, att det är väl bestämdt med den förordning, som finnes. Såsom kammaren vet, har denna förordning under en följd af år hvart eller hvart annat år ändrats, och redan ur denna synpunkt kunde en revidering vara påkallad för att bereda större sammanhang och klarhet åt de särskilda bestämmelserna, hvarigenom naturligtvis större stabilitet i tillämpningen skulle främjas. Dessutom synes det uppenbart, att de bötesbestämmelser,

som enligt denna förordning föreskrivas för förseelser mot ifrågasatt
 varande förordning, äro så små, att dermed ändamålet icke vinnes
 och att de således böra skärpas. Det är egentligen en sak framför
 alla andra, som synes utskottet tariffva en revision, och det är i fråga
 om ölets kringkörande på landet. Jag har vid föregående tillfällen
 uttalat min mening i denna fråga, och på grund af de framställ-
 ningar, som gjordes gemensamt i båda kamrarna, affärdades en skrif-
 velse till Kongl. Maj:t om ändring af denna förordning så till vida,
 att skärpta bestämmelser infördes, hvilka jag tror lända till efter-
 rättelse från den 1:sta januari i år. Det är således för tidigt att
 på grund af dessa förändrade förhållanden kunna bedöma, hvilken
 verkan de kunna komma att hafva. För min del är jag lifligt öf-
 vertygad, att den råhet hos det uppväxande släktet, hvaröfver för
 närvarande klagas vidt och bredt, kommer till ganska stor del af
 den orimliga konkurrens, som eger rum mellan dessa olika bryggeri-
 bolag. Förhållandet är nemligen det, att konkurrens eger rum dels
 mellan ölutkörarne för de mindre ölbryggerierna och dels mellan
 utkörarne från de öltappningsaffärer, som finnas på landet från de
 större bryggerierna i de större städerna. De bjuda under hvarandra
 öfverallt, hvar de kunna, för att öka afsättningen för sina respektive
 bryggerier, och de använda till ölutkörare sådana personer, som
 varit i orten anställda, som stå i personlig bekantskap med den upp-
 växande ungdomen, och som veta, hvilka platser bäst lämpa sig för
 afyttrande af så stora quantiteter som möjligt af den vara, de hafva
 att utbjuda. Jag skall icke trötta kammaren med att anföra exem-
 pel på, hvilka oordningar och olägenheter häraf uppstå, men under
 min embetsförvaltning, äfvensom under det jag sjelf varit jordbrukare
 på landet, har jag funnit, att häri ligger den största fara för vår
 uppväxande befolkning. Jag tror således, att någonting i detta hän-
 seende bör göras. Men att nu här föreslå en skrifvelse på så olika
 basis, som jag och det utskott, för hvilket jag haft äran vara ord-
 förande, intagit i förhållande till ställningen hos Andra Kammaren,
 har jag för min del icke ansett lämpligt.

En ärad reservant, som efter mig begärt ordet, har ansett, att
 en skrifvelse i alla fall i det syfte, jag nu berört, borde af kammaren
 beslutas. För min del anser jag det icke praktiskt att anhålla, att
 Andra Kammaren skall ändra det beslut, som den redan fattat.
 Emellertid hoppas jag, att, då denna fråga förnyade gånger varit
 föremål för Riksdagens pröfning, Kongl. Maj:t skall finna lämpligt
 att på grund af de uttalanden, som i den vägen gjorts, ehuru skrif-
 velse i ämnet icke kommit att affärdas, taga under ompröfning,
 huruvida icke revision af nu gällande vin- och maldrycksförordning,
 på de grunder här i största korthet berörts, må vara erforderlig.
 Det är i förhoppning att så måtte ske, som jag tillåter mig yrka
 bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herr *Jehander*.

*Ifrågasatt
 ändring af
 förordningen
 ang. handeln
 med vin, malt-
 drycker m. m.
 (Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring af
förordningen
ang. handeln
med vin, malt-
drycker m. m.*

(Forts.)

Herr von Möller: Såsom den föregående talaren nämnde, har jag reserverat mig, och detta most af formella skäl. Jag har ansett, att de af herrar Byström, Schenström och Wiklund väckta motionerna bort beaktas och en skrivelse aflåtas till regeringen, för att Riksdagen måtte få tillfälle att på det enda sätt, som är Riksdagen möjligt, uttala sin mening. Jag har således reserverat mig, emedan jag anser, att utskottet bort tillstyrka aflåtande af en skrivelse i ämnet och icke säga, som det nu gjort: utskottet delar fullkomligt motionärernas åsigt, men skrifer ej. Är det så, att utskottet anser dessa herrars yrkande riktigt, har jag ansett, att utskottet också bort *gifva* dem rätt, d. v. s. tillstyrka en skrivelse.

Hvad den sena timmen beträffar, så är det ju Andra Kammaren, som deraf drabbas. Vill Andra Kammaren behandla frågan, vill Andra Kammaren, med de inskränkningar, som Första Kammaren möjligen skulle komma att göra, upptaga saken, så står det ju Andra Kammaren fritt. Är det åter så, att Andra Kammaren gripes af hemlängtan och af det skälet icke vill bifalla skrivelsen, så må det vara Andra Kammarens ensak. Herrar Byström och Schenström föreslå en straffskärpning mot sådana personer, som olofligen utskänka öl o. s. v. Polismästaren i Stockholm har för en ledamot i utskottet uttalat, att han ansåg, att särskildt i Stockholm skulle en sådan straffskärpning medföra en högst väsentlig fördel, då, såsom herrarne nog hört, det bedrifves en nära nog yrkesmessig, olaglig vin- och ölutsänkning, företrädesvis nattetid. Herrar Schenström och Wiklund föreslå skärpta straffbestämmelser mot gästgifvare, som till andra än vägfärande utskänker maldrycker, utan att dertill vara berättigad. Dessa tre motionärers önsknningar har utskottet ansett värda beaktande, men dock, på skäl, som anføres i slutet af betänkanDET, afstyrkt skrivelsen. Dessutom har utskottets ordförande nu anfört ytterligare ett. Båda dessa skäl måste jag underkänna, och jag tillåter mig därför föreslå, att Första Kammaren ville i så måtto biträda Andra Kammarens framställning, att den beslutar, att Riksdagen i skrivelse till Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes låta omarbета nädiga förordningen den 24 oktober 1885, att derigenom vinnes den ändring i förordningen, som af herrar Byström, Schenström och Wiklund i deras motioner n:is 54, 224, 66 och 166 åsyftas.

Herr Dickson: Hvad som nu föreligger till pröfning, är icke herrar Byströms, Schenströms och Wiklunds motioner, utan det är Andra Kammarens beslut, som afser att hos Kongl. Maj:t begära revision af ölförsäljningsförordningen i en viss angifven riktning. Det är fråga om, huruvida kammaren skall bifalla detta beslut eller afslå detsamma, och alldeles icke fråga om att upptaga motioner, som icke blifvit bifallna af Andra Kammaren och således icke nu föreligga till pröfning.

Det yrkande, som Andra Kammaren har bifallit, är nog sådant,

att det icke kan bifallas. Det är den gamla, svårlösta frågan att skilja jästa drycker efter alkoholhalten. Detta visade herr Boström, att det icke praktiskt låter sig göra. Vidare yrkas, att förordningen om vin- och maltdrycksförsäljningen skall bringas närmare förordningen om försäljning af brännvin. Hvad dermed egentligen afses, är mystiskt. Att det icke kan vara lämpligt att alldeles jemställa dessa drycker med brännvin, tycker jag är klart.

Till hvad herr Boström nämnde om förhållandena i Norge ber jag få nämna, att med det sätt, hvarpå beskattningen af öltillverkningen der skulle ordnas, torde densamma blifva ganska dyrbar. Ölet undergår förändring både till kvalitet och alkoholhalt, och det blir mycket svårt att bestämma så väl måttet som styrkan, så att hvarken kronan eller fabrikanterna blifva lidande. Kontrollen blir omständlig, och kontrollörerna måste besitta en viss teknisk skicklighet. Det torde därför blifva ett synnerligen dyrbart förslag, såsom herr Bostöm påpekat. I händelse man vill införa ölbeskattning, måste man använda de enkla och praktiska system, som användas i Tyskland.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Walldén: Inom utskottet fans, såsom synes af betänkandet, ganska mycken sympati för de omnämnda motionerna, emedan man ansåg, att skärpta ansvarsbestämmelser skulle kunna med skäl ifrågasättas och vara önskvärda. Men inom utskottet rådde stor tvekan, huruvida man skulle föreslå en skrivelse om revision i sådant syfte, emedan det för utskottet icke var klart, huruvida dessa motioner blifvit af Andra Kammaren afslagna eller bifallna. Såsom bekant, får, enligt 63 § i riksdagsordningen, tillfälligt utskott icke behandla något annat än medkammarens dit remitterade beslut. Väcka motioner i en kammare, af natur, att de skola behandlas af tillfälligt utskott, skola de af den kammaren antingen afslås eller bifallas. Afslås de, komma de ju icke längre. Således är frågan nu: hafva dessa motioner af Andra Kammaren afslagits eller ej? Andra Kammarens beslut innehåller derom icke någonting annat än i punkten 2: »att härmed äfven motionerna n:is 54 och 224, 66, 97 samt 166 må anses besvarade.» Detta skulle ju kunna betyda både ja och nej. Men antagligt är, att motionerna blifvit af Andra Kammaren afslagna eller lemnade utan pröfning, därför att Andra Kammaren ställt sig på en helt annan grund och begärt en alldeles ny lagstiftning i ämnet, medan motionärerna endast ifrågasatt en ändring i den redan gällande. På dessa grunder hyste man, som sagdt, inom utskottet stor tvekan, huruvida man skulle upptaga dessa af herr von Möller omnämnda motionerna till behandling, och då dertill kom, att den principiella skiljaktigheten i afseende på omfattningen af den revision, som Andra Kammaren beslutat, och den, som möjligen kunde ifrågasättas inom Första Kammarens tillfälliga utskott, var så stor och väsentlig, att det icke gerna låte tänka sig, att man

*Ifrågasatt
ändring af
förordningen
ang. handeln
med vin, malt-
drycker m. m.*
(Forts.)

Ifrågasatt ändring af förordningen ang. handeln med vin, malt-drycker m. m. skulle kunna åstadkomma något gemensamt beslut af båda kamrarne, fann Första Kammarens tillfälliga utskott sig icke hafva annat att göra än att helt enkelt afstyrka Första Kammaren från att bifalla Andra Kammarens beslut, till hvilken hemställan jag tillåter mig yrka bifall.

(Forts.)

Herr von Möller: Afsigten med min framställning var ju endast, att, om motionärerna *hade* rätt, de också borde *få* rätt, om detta kunde ske, men min mening var ingalunda, att helst nu, då tiden är sent liden, kasta ut något konstitutionellt tvisteäpple. För att undvika detta, är det enklast, att jag tager tillbaka mitt yrkande.

Herr Sandberg: Då Första Kammarens tillfälliga utskott erkänt, att en revision af förordningen den 24 oktober 1885 är erforderlig, och då utskottet vidare yttrat, att nu gällande bestämmelser om straff för olaga försäljning äro allt för lindriga för att kunna verka hvad de åsyfta, samt att åtskilliga restriktiva bestämmelser ytterligare behöfva vidtagas med afseende på ölutskänknigen på landsbygden, kan jag icke annat än på det högsta beklaga, att Första Kammaren icke kan vara med om en skrifvelse med anhållan om en dylik revision. Jag har också tviflat om, i hvilken rigtning en sådan revision borde gå, men i den omständigheten, att Andra Kammaren icke skulle hinna behandla frågan, ser jag icke något hinder för att besluta aflåtande af en skrifvelse.

Jag vågar dock icke framställa något yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Justerades två protokollutdrag för denna dag.

Ledighet från riksdagsgöromålen till innevarande riksdags slut beviljades herrar *Ehrenborg* och *Bergius* från och med innevarande dag, samt herrar *Bergström* och *Boström, Filip*, från och med den 7 i denna månad.

Kammaren åtskildes kl. 4,22 e. m.

In fidem
A. v. *Krusenstjerna*.

Fredagen den 6 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Justerades protokollet för den 29 nästlidne april.

Anmälades och bordlades:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 10, i anledning af väckt motion om tillägg till § 107 regeringsformen; och

n:o 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående revision af regeringsformen, riksdagsordningen och tryckfrihetsförordningen;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 97, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordsöndring från den till indragna förra öfverstebostället Kastellegården n:o 1 om 6 mantal i Ytterby och Rödbo socknar, Inlands södra härad af Göteborgs och Bohus län hörande lägenheten Högen; och

n:o 98, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af danaarf efter enkan Brita Kristina Nylander; äfvensom

bankoutskottets memorial:

n:o 8, angående inköp af tomt för afdelningskontoret i Falun;

n:o 9, angående anslag till en byggnad för riksbankens kontor i Kalmar; och

n:o 10, angående anslag till inköp af tomt och uppförande af en byggnad för riksbankens blifvande kontor i Karlskrona.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 72, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel, innefattande anslagen till kongl. hof- och slottsstaterna;

n:o 73, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; och

n:o 74, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

Upplästes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 81, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändring i förordningen angående beviljning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897;

n:o 82, angående arfvodet för kontroll vid denaturering af bränvin; och

n:o 83, angående stämpelafgift för check.

Herr vice talmannen yttrade: Jag får värdsamt hemställa, att kammaren måtte besluta, att på föredragningslistan till morgondagens plenum främst bland två gånger bordlagda ärenden uppföres bevillningsutskottets betänkande n:o 30, i anledning af väckt motion om nedsättning af tullen å malen spannmål, samt att öfriga ärenden uppföras i oförändrad ordning, endast med den skilnad, att tillfälliga utskottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om beredande af ålderdomsunderstöd åt i kommuners tjänst anställda barnmorskor, uppflyttas näst efter bevillningsutskottets betänkande n:o 29.

Denna hemställan bifölls.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Rodhe* från och med den 11 i denna månad till innevarande riksmötes slut.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

Fredagen den 6 Maj.

71 N:o 32.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som under dagen bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,41 e. m.

In fidem

A. v. *Krusenstjerna.*
